Georges BATAILLE

DİN KURAMI

"İnsanlaşma Sürecinde Din'in Oluşumu"

Thadèe Klossowski tarafından
hazırlanan ve tanıtılan metin.

Çeviren : M. Mukadder Yakupoğlu

GÖÇEBE YAYINLARI

Göçebe: 10
Araştırma Dizisi

Kitabın orjinal adı Théorie de la Religion
Yazarı Georges BATAILLE

Kitabın Adı Din Kuramı
Çeviren M. Mukadder YAKUPOĞLU

Yayına Hazırlayan ve Kapak Tasarımı
Yaşar SELÇUK

© Editions Gallimard

ISBN: 975-8143-23-3

Bilgisayar Uygulama Karakedi Grafik Tasarım
Elif KOÇAK

Dizgi: *raja reklam* (0216) 418 21 72
Birsen CANKAYA

Baskı, Cilt: Mors Basım Ltd. Şti. (0212) 629 06 83 (4 hat)
Birinci Baskı: 1997 Göçebe Yayınları
Göçebe Yayınları Selçuk Kitabevi kuruluşudur.

GÖÇEBE YAYINLARI

Bahariye Cad. 37/41 Kafkas Pasajı
81310 Kadıköy-İstanbul
Tel/Fax: (0216) 337 72 75

GEORGES BATAILLE (1897 - 1962)

Georges Bataille, lanetlenmiş yazar: Edebiyat tarihçilerinin onu sınıflandırırken kullandıkları bir terim. Aslında kendi döneminin entellektüelleri üzerinde önemli bir etkisi olmuş ama bu etki yeteri kadar kabul edilmemiştir. Bu durum belki de çok kişinin onun görüşlerinin parlaklığı ve bütünlüğünden tedirgin olmaları nedeniyle onun eserlerinden faydalandıklarını açıklamaktan çekinmelerinden kaynaklanmıştır. Toplum ise, kendi üzerine kapanan bir sistem ve dogmalar aradığı yerde çelişkilerle dolu bir çeşitlilik ve açılımlara rastladığından yolunu şaşırmıştır. Böylece Bataille'ın özel şiirsel tonunu, komiklik ve skandal zevkini bağışlamamıştır. Bataille, lanetlenmekten dolayı çok yanlış tanınmıştır.

İnsanın hayvandan çalışma aracılığıyla ayrıldığı olgusuna dayanan Bataille çalışmanın esiri olmuş insanın bu esaretten ancak çalışma yoluyla kurtulacağını söyleyen Hegel'in kuramını yeniden ele almıştır. Buna göre Bataille insanın tarih-öncesi dönemden beri bir taraftan düzenli bir etkinliğin kesin kurallarını koyarken, diğer taraftan kendini kurtaramadığı bir yapıdan doğan çılgın bir düşkünlüğe takılı kaldığını ileri sürmüştür. Bataille bu görüşten yola çıkarak Lascaux Fresklerini 'Lascaux ve Sanatın Doğuşu' adlı eserinde yorumlamıştır: Çalışmaya boyun eğmeyen hayvansal yaşama saygı.

Bataille toplumda iki tane düzensizlik nedeni görmektedir: ölüm ve cinsellik. Bunlar bu nedenle insanın hayvansal yanının karşı geldiği yasakların konusu olmuşlardır. Ama tabu yalnızca üretimi düzenlemekle kalmamıştır, aynı zamanda isteğe başka bir boyut kazandırmıştır: Yasağa uğrayan istek yasağa karşı gelmek istiyor. İnsan yasağa karşı gelme yoluyla isteğe ulaşıyor.

Bataille Nitezsche'nin başlattığını (Tanrı öldü) sürdürmek ve modern yaşamda gizemciliğin zenginliğini korumak istemiştir. İç Deneyim, Suçlu ve Nietzsche üzerine adlı eserlerinin toplandığı Tanrıtanımaz Üçlüsünde, kendine özgü yolunu anlatmış ve içinde uyanan ışığı iletmek istemiştir.

Eserleri
- Histoire de l'Oeil (Gözün öyküsü), 1928
- L' Expérience Intérieure (İç Deneyim), 1943
- Le Coupable (Suçlu), 1945
- Sur Nietzsche (Nietzsche üzerine), 1945
- L'Impossible (İmkansız), 1947
- La Part Maudite (Lanetli Bölüm), 1949
- Le Bleu du ciel (Göğün mavisi), 1957
- La Litteérature et le Mal (Edebiyat ve Kötülük)
- L' Erotisme (Erotizm), 1957
- Les Larmes d'Eros (Eros'un gözyaşları), 1961 (Hazırlıyoruz)

İÇİNDEKİLER

Bu kitabın durduğu yer 7
Giriş 9
BİRİNCİ BÖLÜM
TEMEL VERİLER 13
I - HAYVANSALLIK 14
1. Yiyen hayvanın ve yenilen hayvanın içkinliği 14
2. Hayvanın bağımlılığı ve bağımsızlığı 15
3. Hayvansallığın şiirsel yalanı 16
4. Hayvan, suyun su içinde olması gibi dünyanın içindedir. 19
II - İNSANLIKVE KUTSAL DIŞI DÜNYANIN KURULUŞU 21
1. Nesnenin konumu Alet 21
2. Nesneler düzlemindeki içkin unsurların konumu 24
3. Şeylerin "özne" olarak konumu. 25
4. En üstün varlık 26
5. Kutsal 27
6. Tinler ve tanrılar 29
7. Şeyler dünyasının ve şey olarak bedenin konumu. 29
8. Yenilen hayvan, ceset ve şey. 31
9. Çalışan ve alet 32
III - KURBAN ETME, ŞENLİK VE KUTSAL
DÜNYANIN İLKELERİ 34
1. Kurban etmenin yanıtladığı zorunluluk
ve kurban etme ilkesi 34
2. Tanrısal dünyanın gerçek-dışılığı 35
3. Ölümün ve kurban edişin biraraya gelişi. 35
4. Kurban etmenin tüketimi 38
5. Birey, korku ve kurban etme 40
6. Şenlik 41
7. Şenliğin sınırlandırılması, faydacı yorumu
ve topluluğun konumu 43

8. Savaş Şiddetin boşalımı yanılsamaları 45
9. Savaşların zincirden boşalımının
"insan-mal"a indirgemesi 47
10. İnsansal kurban etme 47

İKİNCİ BÖLÜM
AKLIN SINIRLARI İÇİNDEKİ DİN
(ASKERİ DÜZENDEN ENDÜSTRİYEL GELİŞİME) 51
I - ASKERİ DÜZEN 52
1. Kaynakların ve harcamaların dengesinden
güçlerin birikimine geçiş 52
2. İmparatorluğun "evrensel şey" olarak konumu 53
3. Hukuk ve ahlak 54
II - DÜALİZM VE AHLAK 54
1. Kutsalın ve kutsal dışının düalizminin ve
sınırlarının değişkenliğinin konumu 54
2. Tanrısallığın içkinliğinin yadsınması
ve aklın aşkınlığı karşısında konumu 57
3. Duyarlılık dünyasının akılcı dışlanması
ve aşkınlığın şiddeti 59
III - ARACILIK 61
1. Ahlaksal tanrısallığın genel zayıflığı
ve "kötü"nün gücü 61
2. "Kötü"nün aracılığı ve intikamcı tanrının güçsüzlüğü 63
3. Tanrısallığın kurban edilmesi 64
4. İşleme sokulan tanrısal 66
IV - ENDÜSTRİYEL İLERLEME 67
1. Tanrısal içtenlik ile gerçek düzen arasındaki
ilişkinin mutlak yokluğu 67
2. Üretimin "verimsiz yokediş"le olan ilişkilerin genel görünümü...69
3. Tamamlanmış indirgeme dünyası ya da şeylerin egemenliği.....71
4. Şeyin açık bilincinin tamamlanmışlığı ya da bilim. 73
5. Kendinin bilinci 75
6. Şeylerin genel yokedilişi 78
İlgilisine... 81
Ek Genel tablo ve kaynakça 85

Kendi tarafından kendine açımlanan Varlık'ı, (gerçek) bilgisinin içinde, nesnenin farklı olan ve onunla 'zıtlaşan' bir özne tarafından bir 'özne'ye açımlanan bir 'nesne' haline dönüştüren şey istek'dir. İnsanın, -kendine ve diğerlerine karşı- bir Ben olarak, değil-Ben'den özden farklı ve kökten ona zıt bir Ben olarak oluşması ve ortaya çıkması olgusu, isteğin içinde ve onun aracılığıyladır veya daha doğrusu istek şeklindedir. (İnsansal) Ben, istek'in Ben'idir.

O halde, insan varlığı, kendinin bilincindeki varlık İstek'i içerir veya varsayar. Bunun sonucu olarak, insansal gerçeklik ancak biyolojik bir gerçekliğin ve hayvansal bir yaşamın içinde oluşabilir ve tutunabilir. Ama hayvansal istek ben bilincinin zorunlu koşulu olsa bile yeterli koşulu değildir. Hayvansal istek biçimindeki bu istek yalnızca ben duygusunu oluşturabilir.

İstek, insanı edilgen bir dinginliğin içinde tutan bilginin aksine, onu tedirgin eder ve eyleme sürükler. Eylem istek'den doğduğu için bu isteği tatmine yönelir ve bunu ancak istenen nesnenin 'yadsınması', yokedilmesi veya en azından dönüşüme uğratılması yoluyla yapılabilir örneğin açlığı gidermek için, yiyeceği yoketmek veya dönüşüme uğratmak gerekmektedir. Bu durumda her eylem 'yadsıyıcı'dır.

Alexandre Kojève
Introduction à la lecture de Hegel

Bu kitabın durduğu yer

Bir düşüncenin kaynağı başka birinin düşüncesidir. Düşünce bir duvarın içindeki çimentolanmış tuğladır. Eğer düşünen varlık, kendi üzerinde yaptığı dönüş içinde, bu özgürlük görünümün ona ödeteceği bedel yerine özgür bir tuğlayı görürse bu bir sahte düşüncedir ürkek bir kendini beğenmişliğin onu kalıbıyla terkettiği yığılan döküntüleri ve belirsiz alanları görmez.

Biraraya getiren duvarcının çalışması en gerekli olanıdır. Böylece bir kitabın içindeki komşu tuğlalar kitabın kendisi olan yeni tuğladan daha az görünür olmak zorunda olmazlar. Aslında okuyucuya önerilen şey, bir unsur olmayıp onun içine girdiği bütünlüktür yalnızca döküntülerin yığını olmayıp aynı zamanda kendinin bilinci olabilen, insansal yapıtın ve birikimin hepsidir.

Sınırsız birikim bir anlamda imkânsızlıktır. Soluğu kaybetmemek için cesaret ve inat gerekiyor. Her şey düşüncenin açık ve kişisiz hareketi olan avın, ayrık kanının gölgesi için biraraya getirmenin öz olarak imkânsızlık olduğu şeyi ortaya çıkarmanın en kısa yoludur. Ama bu kanı, ancak bunun bilincinde olunmaması koşuluyla bu derin anlama sahiptir.

Bu imkânızlık olabilirliğin bir doruğunu gösterir veya en azından imkânsızlık, bilinci, onun için düşünülmesi olanaklı olan her şeye açar. Şiddetin ortalığı kasıp kavurduğu bu biraraya getirme yerinde, bağlantıdan kopan sınırda, bağlantı içinde düşünen kişi artık kendisi için bir yer kalmadığını farkeder.

GİRİŞ

Bu *Din Kuramı* bitmiş bir çalışmanın olacağı şeyin taslağını yapmaktadır *devingen* bir düşünceyi, onun son biçimini araştırmadan, ifade etmeye çalıştım.

Bir felsefe uyumlu bir toplamdır veya değildir, ama çözülmez bir insanlık yerine bireyi ifade eder. Sonuç olarak felsefe, içinde düşünenlerin, başkasılığı, olmadıkları şeyi fırlatıp attıkları sürece evrensel unutuşun içinde kayboldukları, insansal düşüncede oluşacak gelişmelere açık bir kapıyı tutmak zorundadır. Bir felsefe hiçbir zaman bir ev olmayıp bir şantiyedir. Ama tamamlanmamışlığı, biliminkiyle aynı değildir. Bilim çok sayıda tamamlanmış bölümler hazırlar ve yalnızca toplamın boşlukları vardır. Bağlantı çabası içinde, tamamlanmamışlık düşüncenin boşlukları ile sınırlı kalmamasına karşın, bu, tüm noktalarda, her noktada, son durumun imkânsızlığıdır.

Bu imkânsızlık ilkesi yadsınamayan yetersizliklerin bahanesi değildir, bu ilke her gerçek felsefeyi sınırlar. Bilim adamı beklemeyi kabul eden kişidir. Filozof da bekler ama bunu doğrudan yapamaz. Felsefe öncelikle bölünemez bir gereksinime yanıt verir. Hiçbir şey felsefenin sorduğu sorunun yanıtından bağımsız olarak varolamaz. Böylece filozofun yanıtı zorunlu olarak bir felsefenin oluşturulmasından önce verilmiştir ve yanıt oluşum sırasında değişirse ve hatta bazen bu değişim ortaya çıkan sonuçlardan kaynaklanırsa, *yanıt bu sonuçlara doğrudan bağımlı olamaz.* Felsefenin yanıtı felsefi çalışmaların bir sonucu olamaz ve eğer bu yanıt keyfi

olamazsa, bu, önceden verili olarak, kişisel konum nefretini ve önceki veya daha sonraki tüm hareketlere açık düşüncenin en uç devingenliğini varsayar; ve tatminsizlik ve düşüncenin tamamlanmamışlığı öncelikle yanıta bağımlıdır ve düşünceyle aynı tözdendirler.

O halde bu, dolaysız olabilirliklerin ve hiçbir zaman bize verilmeyecek olan son bir durumu araştırmamanın sınırında açıklama getirmekten geri kalmayan bir bilinç eylemidir. Kuşkusuz oluşturulmuş bilgiler düzeyinde, daha önceden bilinen alanlarda hareket eden bir düşünceyi yükseltmek gereklidir. Ve her şeye rağmen, aslında yanıtın kendisinin ancak bu yanıt entellektüel olarak gelişmiş bir insanınkiyse anlamı vardır. Ama koşulların ikincisi önceden yerine gelmek zorundaysa, hiçbir şey ilk koşulu yaklaşığın dışında gerçekleştiremez bilim adamlarının yaptığı biçimde, düşüncenin yer değişimi dar alanlarla sınırlanmadıkça hiç kimse kazanılmış bilgileri özümseyemez. Bu da, bilginin temel eksikliğine kaçınılmaz olayın yolaçtığı eksikliği ekler. Aynı şekilde kesinlik, bu koşullarla yoğunlaşmış bir itirafı gereksindirir.

Bu ilkeler, bugün halkın onayını almasa da en azından merakını uyandıran bir felsefe yapma biçiminden çok uzaktalar. Ama bu ilkeler bireye ve bireyin yalnızlığına bağlanan modern üsteleme ile çelişiyorlar. Burada birey düşüncesi olamaz ve düşüncenin çalışmasının bireysel perspektiflerin yadsınmasından başka bir çıkışı olamaz. Felsefe fikrine ilk bir sorun bağlanıyor; insansal konumun dışına nasıl çıkılabilir ? Zorunlu eyleme bağımlı, faydalı ayırıma mahkum bir

düşünceden, özsüz -ama bilinçli- varlık olarak kendinin bilincine nasıl geçilebilir?

Kaçınılmaz tamamlanmamışlık, bir anlamda yanıt eksikliği de olsa, bir devinim olan yanıtı hiçbir ölçüde yavaşlatmaz. Aksine, ona imkânsızlığın çığlığının gerçeğini verir. Bireyi 'şey' ve içtenliğin yadsınması haline getiren bu *Din Kuramı,* kuşkusuz bir güçsüzlüğü ortaya çıkarmaktadır, ama bu güçsüzlük çığlığı en derin sessizliği haber vermektedir.

Birinci Bölüm

TEMEL VERİLER

I
HAYVANSALLIK

1. Yiyen hayvanın ve yenilen hayvanın içkinliği.

Hayvansallığı, bana şüpheli görünen ama anlamı ileride ortaya çıkacak olan dar bir görüş açısından ele alıyorum. Bu görüş açısından, hayvansallık doğrudanlıktır veya içkinliktir.

Hayvanın çevresine göre olan içkinliği, önemi tartışılmaz olan kesin bir konum içinde verilmiştir. Bundan her an sözetmeyeceğim ama gözden de uzak tutamayacağım *bu konum, bir hayvan diğerini yediği zaman verilmiştir*

Bir hayvan diğerini yediği zaman verili olan şey her zaman yiyenin *benzeridir;* işte bu anlamda içkinlikten sözediyorum.

Burada böyle tanınan bir *benzer* sözkonusu değildir ama yiyici hayvanın yenilen hayvana aşkınlığı da yoktur kuşkusuz bir farklılık vardır ama diğerini yiyen bu hayvan bu farklılığın onaylanması içinde diğeriyle karşı karşıya gelemez.

Verili bir türün hayvanları birbirini yememektedirler... Tavuğu yiyen çakırdoğan, bizim kendimizi bir nesneden ayırdettiğimiz biçimde, kendini tavuktan açıkça ayırdetmiyorsa bunun önemi yoktur. Ayırım, nesnenin olduğu haliyle bir *konumunu* gerektirmektedir. Eğer nesne ortaya konmadıysa *kavranılabilir* bir fark yoktur. Diğer bir hayvanın yediği bir hayvan hala bir nesne olarak verilmemiştir. Yenilen hayvan ile yiyen hayvan arasında, bir nesneyi, bir şeyi, kendisinin bir nesne olarak ele alınmasını reddeden insana bağlayan ilişki gibi bir *bağımlılık* ilişkisi yoktur. Tüm za-

manlarda hayvan için hiçbir şey verilmemiştir. İnsan olduğumuz ölçüde, nesne, süresi kavranılabilen zamanın içinde vardır. Aksine, başka biri tarafından yenilen hayvan, zamanın berisinde verilmiştir, tüketilmiş, yokedilmiştir, bu, hiçbir şeyin güncel zamanın dışında verilmediği bir dünyanın içindeki bir yokolmadan başka bir şey değildir.

Hayvansal yaşamın içinde, efendiyle yönettiği kişiyi ilişkiye sokan ve bir taraftan özerkliği, diğer taraftan bağımlılığı kuran hiçbir şey yoktur. Hayvanların, birbirlerini yediklerine göre, güçleri eşit değildir ama aralarında yalnızca bu niceliksel fark vardır. Aslan hayvanların kralı değildir Suların devinimi içinde, yalnızca daha zayıf dalgaları alteden onlardan daha yüksek bir dalga vardır.

Bir hayvanın diğer bir hayvanı yemesi, temel bir durumu çok az değiştirir *her hayvan, suyun su içinde olması gibi dünyanın içindedir* Hayvansal durumun içinde insansal durumun unsuru vardır, hayvan gerektiğinde, kendisine dünyanın geri kalan kısmının nesne olduğu bir özne olarak görülebilir. Bu durumun unsurları insansal zeka tarafından kavranabilirler ama hayvan bunları *gerçekleştiremez.*

2) Hayvanın bağımlılığı ve bağımsızlığı.

Hayvanın, bitki gibi, dünyanın geri kalan kısmına karşı bağımsızlığının olmadığı doğrudur. Bir azot veya bir altın atomu veya bir su molekülü, onların çevresinde bulunan hiçbir şeye gereksinimleri olmadan vardırlar, mutlak içkinlik durumu içinde kalırlar bir atomun bir diğer atomla veya atomlarla olan içkinlik ilişkisi içinde hiçbir zaman hiçbir şey

önemli değildir. Dünyadaki canlı bir organizmanın içkinliği çok farklıdır: bir organizma, çevresinde (kendi dışında) kendine içkin olan ve onlarla içkinlik ilişkileri kurmak (göreceli olarak sabitlemek) zorunda olduğu unsarları arar. Böylece artık tüm olarak suyun su içinde olması gibi değildir veya, kendi kendini beslemek koşuluyla suyun su içinde olması gibidir. Yoksa acı çeker ve ölür organik yaşamın kendisi olan dışarının içeriye, içerinin dışarıya akması (içkinliği), ancak belirli koşullarda sürer.

Diğer taraftan, bir organizma kendisine benzer olan süreçlerden ayrılır, her organizma diğer organizmalardan ayrılmıştır bu anlamda organik yaşam, dünya ile ilişkisini yoğunlaştırması ile aynı zamanda, dünyadan geri çekilir ve eğer beslenmenin temel ilişkisi dışarıya bırakılırsa, kuramsal olarak, özerk dünyalar gibi ele alınabilen bitkiyi veya hayvanı ayrık tutar.

3) Hayvansallığın şiirsel yalanı.

Doğruyu söylemek gerekirse, hiçbir şey, kökenimiz olan bu hayvansal yaşam kadar bize kapalı değildir. Hiçbir şey, sessiz evrenin ortasında bulunan ve ne insanların ona verdiği anlama, ne de onları yansıtan bir bilinç olmadan tasarımlamayı arzuladığımız anda şeylerin anlamsızlığına sahip olmayan dünya kadar düşünce biçimimize yabancı değildir. Aslında, şeyleri bilinçsiz biçimde ancak keyfi olarak tasarlayabiliriz çünkü *tasarlamak bizim için,* şeylerin varlığına silinmez bir biçimde giren bilincimizi içerir. Kuşkusuz, bir gün nihai olarak burada olmamızın sona ermesi anlamın-

da bu girişin kırılgan olduğunu, kendi kendimize söyleyebiliriz. Ama eğer bilincim yokolmuşsa, hiçbir zaman bir şeyin ortaya çıkışı, benimkinin yerine geçen bir bilinç olmadan kavranılamaz. Bu üstünkörü bir gerçektir ama hayvansal yaşam, bilincimizin yarı yolda, bize daha tedirgin edici bir bilmece getirmektedir. İnsansız evreni, ne bir şey, ne de bir insan olmayan hayvanın tek başına şeylere açılacağı evreni tasarımlamakla yalnızca içinde hiçbir şeyi görmediğimiz bir görüşü uyandırabiliriz, çünkü bu görüşün nesnesi, yalnız başına olduklarında anlamları olmayan şeylerden herşeye kendi anlamını veren insan tarafından oluşturulan anlam dolu dünyaya giden bir kayıştır. Bu nedenle böyle bir nesneyi kesin bir biçimde betimleyemeyiz. Veya daha doğrusu, ondan sözetmenin doğru biçimi, şiirin bilinmeze kaymayan hiçbir şeyi betimlememesi olgusu içinde, açık olarak ancak şiirsel olabilir. Geçmişten kurgusal olarak bir şimdi gibi sözedebildiğimiz ölçüde, sonunda bitkilerden, kayalardan ve sulardan sözettiğimiz gibi tarih-öncesi hayvanlardan sözederiz, ama bu koşullara bağlı bir görünümden sözetmek, şiirsel bir çıkış olmadığı sürece yalnızca bir aptallıktır. Açılan gözlerin baktığını kavrayamadığı ve gerçekte, kendi ölçümüze göre gözlerin görmediği bir dünyada görünüm yoktur. Ve şimdi, kafamın karışıklığı içinde, bu görüş yokluğunu gözlemlerken, 'Ne görüş, ne de hiçbir şey vardır -yalnızca, onu sınırlayan terörün, acının ve ölümün ona bir tür yoğunluk verdiği boş bir eskriklik vardır...' dersem, bilgisizliğin hiçliğinin yerine belirsiz bir parıltıyı koyarak şiirsel bir gücü kötüye kullanmış olurum. Bunu biliyorum tin, ona büyüle-

yici bir hâle veren, sözcüklerin parıltısından vazgeçemez bu onun zenginliğidir, gururudur ve bu bir egemenlik işaretidir. Ama bu şiir, bir insanın anlamla dolu bir dünyadan, her yönden, anlamların kaçınılmaz olduğu hemen ortaya çıkan nihai parçalanmasına doğru gitmesine yolaçan bir yoldan başka bir şey değildir. İnsanın bakışı olmadan ele alınan şeylerin saçmalığı ile aralarında hayvanın bulunduğu şeylerin saçmalığı arasında yalnızca bir fark vardır birincisi bize, öncelikle kesin bilimlerin açık bir indirgemesini önerirken ikincisi bizi, şiirin yapışkan çekiciliğine terketmektedir. Hayvan önüme, beni çeken ve bana yabancı olmayan bir derinlik açar. Bu derinliği bir anlamda tanıyorum bu benim derinliğimdir. Bu derinlik aynı zamanda benden en uzağa gizlenendir ve kesin olarak *benden kaçan şey* anlamına gelen bu derinlik sözcüğünü hakedendir. Ama bu aynı zamanda şiirdir... Hayvanda aynı zamanda bir nesneyi görebildiğim ölçüde (eğer onu yersem veya köleleştirirsem veya bir bilim nesnesi olarak kullanırsam - bu başka bir hayvan nesnesi olmaz), saçmalığı taşların veya havanınkinden daha az değildir (veya daha az yakın değildir), ama hayvan, şeylere atfettiğimiz bu alt gerçekliğe her zaman indirgenemezdir ve hiçbir zaman tamamen indirgenemezdir. Bu hayvansal karanlıklarda, içimizde bulunan ışığın derinliğini sürdüren bunun kadar yumuşak, gizli ve acılı olan hiçbir şey bilmiyorum. Sonunda sürdürebileceğim her şey, beni gecenin içine daldıran ve büyüleyen böyle bir görüşün, artık bundan kuşku duymayacağım, sonunda bilincin ayrık açıklığının beni, bana gizlenmek için görünen bu bilinmez gerçeklikten

en çok uzaklaştıracak ana yakınlaştırması olgusudur.

4) Hayvan, suyun su içinde olması gibi dünyanın içindedir.

Bu bilinmezden daha sonra sözedeceğim. Şu an için, deneyim düzleminde, ayrık ve açık olarak görünen şeyi şiirin göz kamaştırmasından ayırdetmek zorundayım.

Hayvansal dünyanın içkinliğin ve doğrudanlığın dünyası olduğunu söyleyebilirim bunun nedeni, bize kapalı olan bu dünyanın, onda bir aşkınlaşma gücünü bulamadığımız ölçüde kapalı olmasıdır. Böyle bir gerçeklik olumsuzdur ve bu gerçekliği kuşkusuz, mutlak olarak kuramayız. En azından hayvanda bu gücün bir embriyonunu düşleyebiliriz ama bunu yeterli açıklıkla ayırdedemeyiz. Eğer bu embriyona özgü durumların incelenmesi yapılabilirse, bundan *bizim için* kaçınılmazlığını sürdüren, içkin hayvansallık görüşünü yokeden bakış açıları çıkmaz. Şeylerin bilinci insansal sınırlar içindedir. Aslında aşkınlık, çekirdeksel değilse, katı nesneler gibi yani verili bazı durumlar içinde değişmez olarak verilmemişse hiçbir şeydir. Gerçekte, kendimizi değişken pılıtılaşmalara dayandırma gücüne sahip değiliz ve kendimizi, hayvansallığa dışarıdan, aşkınlık yokluğu açısından bakmakla sınırlandırmak zorundayız. Kaçınılmaz olarak gözlerimizin önündeki hayvan suyun su içinde olması gibi dünyanın içindedir.

Hayvanın farklı durumlara göre farklı davranışları vardır. Bu davranışlar olabilir farklılıkların çıkış noktasıdır ama farklılık, farklı hale gelmiş nesnenin aşkınlığını gerektirir. Hay-

vansal davranışların farklılığını çeşitli durumlar arasında bilinçli bir farklılık oluşturmaz. Aynı türden bir benzerini yemeyen hayvanlar buna rağmen onu kendi türünden olarak tanıma yetisine sahip değildir, öyle ki, normal davranışın harekete geçmediği yeni bir durum, bir engeli onu kaldırma bilinci olmadan da kaldırmaya yetebilir. Bir başka kurdu yiyen bir kurdun, genelde, *kurtlar birbirlerini yemezler,* yasasına karşı geldiğini söyleyemeyiz. Bu yasaya karşı gelmiyor, yalnızca bu yasanın artık sözkonusu olamayacağı durumların içinde bulunuyor. Buna rağmen, kurt için, dünya ile kendi arasında süreklilik vardır. Karşısında çekici veya korkutucu görünümler oluşurlar; diğer görünümler, ne aynı türden bireylere, ne besinlere, ne de çekici veya itici hiçbir şeye yanıt vermezler, bu nedenle sözkonusu olanın anlamı yoktur veya başka bir şeyin işareti olarak vardır. Hiçbir şey korkunun bile ölmeden önce ayırdedilebilecek hiçbir şeyi göstermediği bir sürekliliği koparmaz. Ama rekabet savaşımı bile, hala, içinde uyarıcılara yanıtların değişken gölgelerin içinden çıktığı, bir kasılmadır. Eğer rakibini yenen hayvan diğerini ölümünü bir zafer davranışına sahip bir insanın yaptığı gibi kavramıyorsa bunun nedeni, rakibinin, ölümün yeniden kurmadığı bir sürekliliği koparmamış olmasıdır. Bu süreklilik sözkonusu edilmemiştir ama iki varlığın arzularının özdeşliği onları ölümcül bir kavgadan sonra ortaya koyduğu uyuşukluk, tıpkı suyun içindeki su gibi içinde hareket ettiği dünyayla temel olarak eşit bir varoluşun işaretidir.

II
İNSANLIK VE KUTSAL-DIŞI DÜNYANIN KURULUŞU

Şu an için, daha önce yazdıklarıma daha sağlam bir temel vermeye çalışmayacağım. Daha önce yazılanlar zekanın, en azından onun ayrıcalıklı alanı olan ayrıklık alanının dışındaki baskınını içermektedir. Daha fazla beklemeden, kendimizi dayandırabileceğimize inandığımız bu katı cisim alanına geçmek istiyorum.

1) Nesnenin konumu : alet.

Nesnenin, hayvansallığın içinde verilmeyen konumu aletlerin insansal kullanımı içinde verilmiştir. En azından aletler ara unsurlar olarak amaçlanan sonuca uyarlanmışsa bu aletleri kullananlar onları geliştirmişlerse. Bilincin aletleri nesneler olarak, belirsiz süreklilik içindeki kesilmeler olarak ortaya koyması, aletlerin amaçlar için hazırlanmış olmaları ölçüsündedir. Hazırlanan alet değil - ben'in görünen biçimidir.

Alet, öznenin, ayırdettiği unsurların yapısını aldığı, dünyanın yapısını aldığı ve orada 'suyun su içinde olması gibi süregittiği bir dünyanın içine dışsallığı sokar. Öznenin katıldığı unsur dünya, bir hayvan, bir bitki ona bağımlı değildir (aynı şekilde, özne doğrudan, katıldığı unsura bağımlı olamaz). Ama alet onu kullanan, onu belirlenmiş bir sonuç için keyfine göre dönüştüren insana bağımlıdır.

Aletin, -özne veya dünya, veya özne veya dünya ile aynı anlamdaki unsurlar gibi- kendi içinde anlamı yoktur ama

yalnızca tahmin edilen amaca göre anlamı vardır. Aleti üretmek için geçen zaman, doğrudan onun faydalılığını, bir amaçla onu kullanan kişiye bağımlılığını ve bu amaca olan bağımlılığı ortaya koyar; aynı zamanda amacın ve aracın açık farklılığını ortaya koyar ve bu farklılığı, ortaya çıkışının gösterdiği aynı düzlem üzerinde ortaya koyar. Ne yazık ki amaç böylece araç düzleminde, faydalılık düzleminde verilmiş olmaktadır. Dilin en dikkat çekici ve en belirgin yanılgılarından biri buradadır. Bir aletin kullanımının amacı her zaman aletin kullanımıyla aynı anlama sahip olmuştur sırası geldiğinde bir faydalılık ona ayrılmıştır -ve bu böylece sürüp gider. Çubuk bir bitkinin gelişmesi için toprağı kazıyor, bitki yenilmek için işleniyor, bitkiyi işleyen kişinin yaşamını sürdürmek için yeniliyor... Sonsuz bir göndermenin saçmalığı yalnızca hiçbir şeye yaramayacak olan gerçek bir amacın eşdeğer saçmalığını doğruluyor. 'Gerçek bir aracın' yeniden getirdiği şey, suyun su içinde olması gibi dünyanın içinde kaybolmuş sürekli varlıktır yoksa, aletinki kadar açık biçimde ayrık bir varlık sözkonusu olsaydı, anlamın faydalılık düzleminde, alet düzleminde aranması gerekirdi, bu artık 'gerçek bir amaç' olmayacaktır. Yalnızca, içinde varlıkların belirsizce kaybolduğu bir dünya gereksizdir, hiçbir şeye yaramaz, yapacak hiçbir şeyi yoktur ve hiçbir anlama gelmez yalnızca bu dünyanın başka bir şeyi amaçlamadan kendi içinde değeri vardır, bu başka şeyin de başka bir şey için değeri vardır ve bu böylece sürüp gider.

Aksine nesnenin belirsiz sürekliliği kesen, içkinliğe veya varolan ve aşkınlaştırdığı her şeyin akışına karşı çıkan bir

anlamı vardır. Nesne kesinlikle özneye, içkinliğin içinde kaybolmuş olan bana yabancıdır. Nesne öznenin malı ve şeyidir ama onun tarafından içine daha az girilemez değildir. Öznenin nesne hakkında sahip olduğu eksiksiz, açık ve ayrık bilgi tamamen dışsaldır, imalata benzemektedir [1] yaptığım nesnenin ne olduğunu biliyorum, ondan başka bir benzer yapabilirim; bir saatçinin saat yapması gibi (veya taş devrindeki bir insanın kesici bir taş ağzı yapması gibi) kendime benzer bir varlık yapmam ve aslında kendim olan varlığın ne olduğunu bilmiyorum; aynı şekilde bu dünyanın ne olduğunu da bilmiyorum, hiçbir şekilde bir başka dünya üretemem.

Bu dışsal bilgi belki de yüzeyseldir, ama yalnızca bu bilginin, insanın nesnelere (bilginin belirlediği) olan uzaklığını azaltma gücü vardır. Bilgi, bu nesneler bize kapalı kalmayı sürdürseler de, bize en yakın ve en bildik olan şeydir.

---

[1] Görüldüğü gibi, aletle imal edilmiş nesneyi aynı düzleme koydum. Bunun nedeni, aletin öncelikle imal edilmiş bir nesne olmasıdır ve karşılık olarak, imal edilmiş bir nesnenin de belirli bir anlamda bir alet olmasıdır. İmal edilmiş nesneyi aletin tutsaklığından kurtaran tek yol, gerçek bir amaç olarak anlaşılan sanattır. Ama ilke olarak sanatın kendisi, süslediği nesnenin şuna veya buna hizmet etmesine engel olmaz, bireyin, bir masanın, bir giysinin bir çekiç gibi kendi faydalıkları vardır. Faydalı etkinliğin çevrimi içine girmiş her türlü işlevden kurtulma özelliğine sahip ne kadar az imal edilmiş nesne vardır !

2) Nesneler düzlemindeki içkin unsurların konumu.

Dışarıdan açık ve seçik tanınan nesnenin konumu genel olarak, bir nesneler alanını, bir dünyayı ve üzerinde, en azından görünürde, ilke olarak aynı şekilde tanınamıyan şeyin açık ve seçik yerleştirilebildiği bir düzlemi gösterir. Böylece insanlar, değişmez, basit ve yapılabilen şeyleri belirleyerek, sanki bu şeyler, çubukla, yontulmuş taşla karşılaştırılabilirmiş gibi ortaya çıktıkları düzlemde, hayvanlar, bitkiler, diğer insanlar ve sonuç olarak kendini belirleyen özne gibi, dünyanın sürekliliği içinde varolan ve varlığını sürdüren unsurları belirlemişlerdir. Diğer bir anlatımla bu, kendimizi açık ve seçik olarak ancak kendimizi dışarıdan başka biri olarak gördüğümüz anda tanıdığımız anlamına gelir. Bu, öncelikle diğerini, imal edilmiş şeylerin bize ayrık olarak görüldüğü düzlemde ayırdetmemiz koşuluyla mümkündür.

Özne ile aynı yapıdaki unsurların veya öznenin kendisinin nesneler düzlemi üzerindeki bu girişi her zaman geçicidir, belirsizdir ve eşitsiz bir biçimde tamamlanmıştır, ama bu görece geçicilik, içkin unsurların dışarıdan nesneler olarak görüldüğü bir bakış açısının kesin bir sonuca götüren olabilirliğinden daha az önemlidir. Sonunda her görünümü -özne (kendimiz), hayvan, tin, dünya- aynı anda hem içeriden, hem dışarıdan, kendimize göre hem süreklilik hem de nesne olarak görüyoruz.[2]

---

[2] 'Kendimiz', varoluşçu felsefenin Hegel'den sonra kendi için diye adlandırdığı şeydir; nesne aynı vokabülerin içinde kendi içinde diye adlandırılmıştır.

Dil, dışarıdan açık ve seçik tanınabildiği ölçüde özne nesnenin ve nesnel olarak ele alınabilen öznenin kategorisini bir düzlemden diğerine geçerek tanımlar. Ama bir unsurun ayrık durumu açısından açık olan bu yapının nesnelliğinin belirsizliği sürüyor bu unsur hem bir öznenin ve hem de bir nesnenin tüm özelliklerini korur. Aletin aşkınlığı ve kullanımına bağlı olan yaratıcı yetisi karışıklık içinde hayvana, bitkiye, meteora atfedilmiştir hepsi de eşit olarak dünyanın bütünlüğüne atfedilmiştir.[3]

3) Şeylerin "özne" olarak konumu.

Bu ilk karışıklık kurulduktan ve bir özneler nesneler düzlemi tanımlandıktan sonra, aletin kendisi gerektiğinde buraya yerleştirilebilir. Aletin kendisi olan nesne de bir özne nesne olarak ele alınabilir. Bu şekilde nesne, öznenin niteliklerini alır ve onlara verilen nesne aşkınlığının sürekliliken çıkardığı bu hayvanların, bu bitkilerin, bu meteorların veya bu insanların yanında yer alır. Dünyanın bütününe göre sürekli hale gelir ama onu imal edenin kafasında olduğu gibi ayrık olarak kalır bir insan, ona uygun gelen anda, bu

[3] Bu son karışıklık, muhtemelen en tuhaf olanıdır. Düşüncemin , bu dünyayı nesne olarak, bir kez bozulduktan sonra, dünyanın saçmalığını ayrık nesne olarak, imal edilen alet - imalatçı'ya benzer şey olarak ele aldığı anda gösterdiği şeyi kavramaya çalışırsam, bu dünya bende, sonunda keşfetmek zorunda olduğum içerinin dışarısıyla, dışarının içeriyle olan bu sürekliliği olarak kalır aslında öznelliğe benim veya insansal benlerin sınırını koyamam, aynı zamanda bu öznelliği dışarıda göremem ama öznelliği kendimle sınırlayamayacağım için onu hiçbir biçimde sınırlayamam.

nesneyi, bir oku, ondan işlem yapma gücünü ve okun aşkınlığını almadan, bir benzeri olarak kabul edebilir. Sınırda, bu şekilde yer değiştiren bir nesne, onu öngören kişinin imgeleminde kendi olduğu şeyden farklı değildir onun gözünde bu ok kendisi gibi hareket edebilir, düşünebilir ve konuşabilir.

4) En üstün varlık.

Şimdi dünyayı sürekli varoluş açısından (içtenliklerine, derin öznelliklerine göre) ele alan insanları gözümüzde canlandırırsak, aynı zamanda onlara 'hareket edebilen, düşünebilen ve konuşabilen' bir şeyin (tam da insanların yaptığı gibi) özelliklerini atfetmenin gerekliliğini görmek zorundayız. Bu bir şeye indirgemenin içinde dünya hem ayrık bireyselliğin ve hem de yaratıcı gücün biçimini almaktadır. Ama kişisel olarak ayrık olan bu güç aynı zamanda kişisiz, ayrımsız ve içkin varoluşun tanrısal özelliğine sahiptir.

Bir anlamda dünya hala temel olarak açık sınırı olmayan içkinliktir (varlığın belirsizce varlığın içine akması, suların, suların içindeki değişken varlıklarını düşünüyorum). Öyle ki, ayrık ve sınırlı bir 'en üstün varlık'ın dünya içinde bir şey olarak durumu öncelikle bir yoksullaşmadır. Bir 'en üstün varlık'ın yaratılması içinde kuşkusuz hepsinden daha büyük bir değeri tanımlamak istenci vardır. Ama bu artırma arzusu bir azalma sonucunu doğurur. 'En üstün varlık'ın nesnel kişiliği onu, dünyanın içinde sanki kendisi aynı anda özneler ve nesnelermiş ama onlardan açıkça ayrıymış gibi aynı yapıdaki diğer kişisel varlıkların yanına yerleştirir. İnsanlar,

hayvanlar, bitkiler, yıldızlar, meteorlar... eğer aynı anda hem şeyler ve hem de öz varlıklarsa, diğerleri gibi dünyanın içinde ve diğerleri gibi ayrık olan bu türdeki bir 'en üstün varlık'ın yanında ele alınabilirler. Aralarında son bir eşitlik yoktur. Tanım olarak 'en üstün varlık' egemen bir saygınlığa sahiptir. Ama hepsi, içinde içkinliğin ve kişiliğin birbirlerine karıştığı aynı türdendirler, hepsi *tanrısal* ve işlemsel bir güçle donanmış olabilirler, hepsi insanın dilini konuşabilirler. Ama, her şeye rağmen öz olarak bir eşitlik düzeyi üzerinde sıralanırlar.

Bu istemsiz yoksullaşmanın ve sınırlanmanın altını çizmek zorundayım Hıristiyanlar bugün, 'ilkellerin bir parça anısını korudukları çeşitli 'üstün varlıklar' da inandıkları Tanrı'nın ilk bilincini tanımakta tereddüt etmemektedirler, ama bu bilinç bir açılma değildir, aksine bu, ödünlemesiz bir tür hayvansal duygunun sönüşüdür.

5) Kutsal

Tüm halklar kuşkusuz bu 'en üst varlık'ı tasarladılar ama işlem her yerde başarısızlığa uğramış görünüyor. İlkel insanlar'ın 'en üst varlık'ı görünüşte, bir gün Museviler'in Tanrısı'nın ve daha sonra Hıristiyanların Tanrısının elde edeceği saygınlığa benzer bir saygınlığa sahip olamadı. Her şey sanki işlem süreklilik duygusundan çok güçlü olduğu bir zamanda gerçekleşmiş gibi, sanki canlı varlıkların ve dünyanın hayvansal veya tanrısal sürekliliği, nesnel bir bireyselliğe ilk ve beceriksiz bir indirgeme denemesi tarafından sınırlandırılmış yoksullaştırılmış gibi görünüyor. Her şey ilk insanların

bize göre hayvana daha yakın olduklarını gösteriyor; belki de kendilerini hayvandan ayırdediyorlardı ama bunu korku ve özlemle karışık bir kuşkuyla yapmıyorlardı. Hayvana atfetmek zorunda olduğumuz süreklilik duygusu artık yalnızca tine dayatılmıyordu (ayrık nesnelerin konumu, tinin yadsınmasıydı). Ama bu duygu sürekliliğin şeyler dünyasına göre gösterdiği zıtlığın yeni bir anlamını çıkarmıştı. Hayvan için başka hiçbir şeyden ayırdedilemeyen, onda ve onun için tek biçim olan süreklilik, insanda, kutsal olmayan nesnenin (ayrık nesnenin) yoksulluğu ile kutsal dünyanın tüm büyüsünü karşı karşıya getirmiştir.

Kutsallık duygusu artık, sürekliliğin, içinde hiçbir şeyin ayrık olmadığı sislerde kaybettiği hayvanın kutsallığı duygusu değildir. Öncelikle karışıklık sisler dünyasında sona ermediyse, bu sisler donuk bir dünyayı aydınlık bir dünya ile karşı karşıya getirirler. Bu bütünlük aydınlık olan dünyanın sınırında ayrı olarak ortaya çıkar en azından, dışarıdan aydınlık olandan ayırdedilir. Diğer taraftan, hayvan görünürde hiçbir karşı çıkış olmadan onu yokeden içkinliği kabul ederken, insan, kutsallık duygusu içinde, bir tür güçsüz korku hisseder. Bu korku belirsizdir. Kuşkusuz kutsal olan şey çeker ve eşsiz bir değere sahip olur, ama aynı zamanda bu, insanlığın ayrıcalıklı bölgesini yerleştirdiği bu aydınlık ve kutsal dışı dünya için başdöndürücü biçimde tehlikeli görünür.

6) Tinler ve tanrılar.

Saf nesneler olan şeylere tamamen zıt olan bu çeşitli varlıkların eşitliği veya eşitsizliği, tinlerin bir hiyerarşisi içinde çözülürler. İnsanlar ve 'en üst varlık', ama aynı zamanda ilk bir tasarım içinde, hayvanlar, bitkiler, meteorlar... tindirler. Bir kayış şu konum içinde verilmiştir 'en üst varlık' bir anlamda saf bir tindir aynı şekilde ölmüş bir insanın tini, canlı bir varlığın tini gibi açık, maddesel bir gerçekliğe dayanmaz; sonuç olarak, bir hayvan veya bitki tininin bireysel bir hayvanla veya bitkiyle olan bağı çok belirsizdir burada sözkonusu olan, verili gerçeklerden bağımsız mitsel bir tindir. Bu koşullarda, tinlerin hiyerarşisi, insanların tinleri gibi bir bedene dayanan tinleri ile içinde çoğu zaman hiyerarşik farklılıkların az olduğu mitsel bir dünyayı, homojen bir dünya oluşturmaya yönelen 'en üst varlık'ın, hayvanların, ölülerin tinleri arasındaki temel bir farklılığa yönelmektedir. 'En üst varlık', tanrıların efendisi, göklerin tanrısı genelde, yalnızca daha güçlü olan ama diğer tanrılarla aynı yapıda olan bir tanrıdır.

Tanrılar, yalnızca gerçeklik dayanağı olmayan mitsel tinlerdir. Ölümle bir bedenin gerçekliğine bağımlı olamayan tin, tanrıdır, saf olarak tanrısaldır (kutsaldır). İnsan, kendisi de tin olduğu sürece, tanrısaldır (kutsaldır).

7) Şeyler dünyasının ve şey olarak bedenin konumu.

Bir şeyin, bir nesnenin, bir aletin, bir kabın veya bir nesneler düzleminin konumu içinde (öznenin çeşitli benzerlerinin ve öznenin kendisinin nesnel bir değer kazandığı), in-

sanların yer değiştirdiği dünya hala, temel olarak, özneden yola çıkan sürekliliktir. Ama egemen tinlerin veya tanrıların gerçek dışı dünyası, zıttı olarak olmadığı, gerçekliği ortaya koyar. Kutsal dışı bir dünyanın, bir şeyler ve bedenler dünyasının gerçekliği, aziz ve mitsel bir dünyanın karşısına konmuştur.

Sürekliliğin sınırları içinde her şey tinseldir, tinin ve bedenin karşıtlığı yoktur. Ama mitsel tinler dünyasının konumu ve kazandığı egemen değer doğal olarak tine karşıt olarak konan ölümlü bedenin tanımına bağlıdır. Tin ve bedenin farklılığı hiçbir şekilde sürekliliğin (içkinliğin) ve nesnenin farklılığı değildir. İlksel içkinliğin içinde, imal edilen nesnenin konumundan önce olabilir bir fark yoktur. Aynı şekilde, nesnelerin (özne-nesnenin) düzlemi üzerindeki öznenin konumu içinde, tin hala bedenden ayrık değildir. Yalnızca özerk tinlerin mitsel tasarımından sonra, beden, egemen tinlerde eksik olduğu sürece, şeylerin tarafında bulunur. Gerçek dünya, tanrısal dünyanın doğumunun bir kalıntısı gibidir tinsel gerçekliklerinden kopan gerçek hayvanlar ve bitkiler yavaşça aletlerin boş nesnelliğine ulaşırlar, ölümlü insansal beden yavaş yavaş şeylerin toplamına uyar. İnsansal gerçeklik, tin olduğu ölçüde kutsaldır ama gerçek olduğu ölçüde kutsal dışıdır. Hayvanlar, bitkiler, aletler ve kullanılabilir diğer şeyler onları kullanan bedenlerle birlikte tanrısal güçler tarafından katedilen gerçek, bağımlı ama düşmüş bir dünyayı oluştururlar.

8) Yenilen hayvan, ceset ve şey.

Hayvanın bir şey olarak tanımlanması, insansal olarak temel bir veri haline gelmiştir. Hayvan insanın benzeri olma saygınlığını kaybetmiştir ve kendi içindeki hayvansallığı farkeden insan bu hayvansallığa bir kusur olarak bakmaktadır. Hiç kuşkusuz, hayvanı bir şey olarak görmekte bir yalan payı vardır. Hayvan kendisi için varolur ve bir şey olmak için ölmesi veya evcilleştirilmesi gerekir. Böylece yenilen hayvan, ancak ölü yenilmek koşuluyla bir nesne olarak ortaya konabilir. Hatta, yalnızca kızartılmış, ızgarada pişirilmiş, haşlanmış olduğunda tam olarak şeydir. Zaten etlerin hazırlanmasının gastronomik bir araştırma anlamı yoktur bundan önce, insanın onu nesne haline getirmeden hiçbir şeyi yemediği olgusu sözkonusudur. En azından sıradan koşullarda, insan, yediği şeye katılmayan bir hayvandır. Ama hayvanı öldürmek ve onu keyfine göre dönüştürmek yalnızca, kuşkusuz önceden şey olmayan şeyi şey haline dönüştürmek değildir, aynı zamanda yaşayan hayvanı önceden bir şey olarak tanımlamaktır. Öldürdüğüm, kestiğim, pişirdiğim şeyin zımnen hiçbir zaman bir şeyden başka bir şey olmadığını olumlamış olurum. Aksine insanı kesmek, pişirmek ve yemek iğrençtir. Bu, hiç kimseye zarar vermemektir; hatta ondan hiçbir şey yapmamanın akıldışı olduğunu düşünmek de ender değildir. Bununla birlikte, anatominin yaptığı inceleme, çok az zaman önceden beri utanç verici olmaktan çıkmıştır. Ve görünümlere rağmen, katı materyalistler bile hala o kadar dindardırlar ki onların gözünde, bir insandan bir şey, -bir kızartma, bir yahni- yapmak her zaman bir cinayet-

tir... Beden karşısındaki insansal davranış zaten çok şaşırtıcıdır. Tin olurken bir hayvanın bedenine sahip olmak ve bundan dolayı bir şey gibi olmak insanın yıkımıdır ama bir tinin dayanağı olmak insan bedeninin gururudur. Ve tin beden-şeye o kadar sıkı bağlanmıştır ki bu beden-şey hiçbir zaman izlenmekten kurtulamaz, ancak sınırda şeydir, öyle ki ölüm onu şey durumuna getirirse, tin her zamankinden daha fazla varolur: tine ihanet eden beden, ona hizmet ettiği zamandan daha fazla onu ortaya çıkarır. Bir anlamda ceset tinin en mükemmel bir biçimde onaylanmasıdır. Öldürülen kişinin çığlığının yaşamın en üst doğrulanması olması gibi, ölünün yokluğunun ve kesin güçsüzlüğünün ortaya çıkardığı şey tinin özüdür. Buna karşılık, insan cesedi hayvanın, sonuç olarak canlı hayvanın bedeninin şey durumuna tam indirgenişini ortaya çıkarır. Bu ilke olarak kendi için hesaba katılmayan ve kesin olarak bağımlı bir unsurdur. Bez, demir veya işlenmiş ağaçla aynı yapıdaki bir faydalılık.

9) Çalışan ve alet.

Genel olarak, şeyler dünyası bir çöküntü olarak hissedilir. Onu yaratanın yabancılaşmasına yolaçar. Bu temel bir ilkedir bağımlı kılmak yalnızca bağımlı olan unsuru dönüştürmek değildir, aynı zamanda dönüşüme uğramaktır. Alet aynı zamanda hem doğayı ve hem de insanı değiştirir doğayı onu imal eden ve kullanan insana boyun eğdirir ama insanı boyun eğmiş olan doğaya bağlar. Doğa insanın iyeliği haline gelir ama ona içkin olmaktan çıkar. Doğa insana kapalı olmak koşuluyla onundur. İnsan doğayı gücü altına

alırsa, bu, kendinin de dünya olduğunu unutması ölçüsündedir dünyayı yadsır ama yadsınan kendisidir. Benim gücümün altındaki her şey, bana benzeyen şeyi, artık kendi amacı için değil de ona yabancı olan bir amaç için varolmaya indirgediğimi gösterir. Bir sabanın amacı onu oluşturan gerçekliğe yabancıdır, bir buğday tanesinin veya bir ineğin amacı haydi haydi yabancıdır. Buğdayı veya ineği hayvansal bir biçimde yersem, ikisi de eşit olarak birdenbire yokedilmiş olacaklardır. Buğday ve inek, hiçbir zaman baştan oldukları şeyler olmayacaklardır. Buğday tanesi tarımsal üretim birimidir, bir sığır bir hayvan başıdır ve buğdayı işleyen kişi bir çiftçidir, sığırı yetiştiren kişi bir yetiştiricidir. Oysa çiftçinin işlediği sıradaki amacı güncel olarak onun öz amacı değildir; yetiştiricinin yetiştirdiği sıradaki amacı onun güncel öz amacı değildir. Tarımsal ürün, hayvan şeylerdir ve çiftçi veya yetiştirici çalıştıkları sırada onlar da şeydirler. Tüm bunlar içinde ne ayırımın ne de sınırın bulunmadığı içkin devasalığa yabancıdır. İnsan, içkin devasalık olduğu, varlık olduğu, dünya olduğu ölçüde kendisi için bir yabancıdır. Çiftçi bir insan değildir ekmeği yiyenin sabanıdır. Sınırda, yiyicinin eylemi çoktan, enerji verdiği tarlaların çalışmasıdır.

III
KURBAN ETME, ŞENLİK VE KUTSAL DÜNYANIN İLKELERİ

1) Kurban etmenin yanıtladığı zorunluluk ve kurban etme ilkesi

Şeyler dünyasından, çiftçi ve yetiştirici ile birlikte bitkiyi ve hayvanı çekip çıkarmak için ilk ürünler tanrılara sunulur ve bir hayvan kurban edilir.

Kurban etmenin ilkesi öldürmedir ama bazen tam olarak öldürmeye kadar gitse bile (soykırımda olduğu gibi), kurban etmenin gerçekleştirmek istediği öldürme yoketme değildir. Kurban etmenin kurbandan yoketmek istediği şeydir -yalnızca şeydir. Kurban etme bir nesnenin gerçek boyun eğme bağlarını yokeder, kurbanı faydalılık dünyasından çekip çıkarır ve onu kurban edeceği dairenin içine girdiği zaman, insana kapalı olan ve ona hiçbir şey ifade etmeyen ve dışarıdan tanıdığı- şeyler dünyasından, şehvetsel yanışta kadının olması gibi ona içkin, içten, bilinen olan dünyaya geçer. Bu, çalışmaya boyun eğişte olduğu gibi, kendi açısından kendi özünden ayrılmaktan kurtulduğunu varsayar. Kurban edici ile şeyler dünyasının birbirlerinden önceden ayrılışı, içtenliğin ve insan ile dünya ve özne ile nesne arasındaki içkinliğin geri gelmesi için gereklidir. Kurban edici, şeyler dünyasından kopmak için kurban etmeye gereksinimi vardır ve eğer kurban edici önceden kopmadıysa, kurban da şeyler dünyasından kopamaz. Kurban eden şöyle konuşur 'Öz olarak, ben, kadınımın arzularıma ait olması gibi, tanrıların

ve mitlerin dünyasına, şiddetli ve hesapsız cömertliğin dünyasına aitim. Kurban, seni, içinde bulunduğum ve içten yapının dışında bir anlamı olduğu için yalnızca bir şeye indirgenebildiğin bu dünyadan çekip çıkarıyorum. Seni tanrısal dünyanın, olan her şeyin derin içtenliğine kavuşturuyorum.'

2) Tanrısal dünyanın gerçek-dışılığı.

Tabii ki, bu bir monologdur ve kurban bunları ne duyabilir, ne de bunlara yanıt verebilir. Bunun nedeni, kurban etmenin öz olarak gerçek ilişkilere sırtını dönmesidir. Bu ilişkileri hesaba katsaydı,ayrık gerçekliği kuran bu şeyler dünyasının tam zıttı olan doğasından yoksun kalırdı. Onun nesnel gerçekliğini yadsımadan şey olarak hayvanı yokedemezdi. Kurban etme dünyasına çocuksu nedensizliğini veren şey budur. Ama aynı zamanda hem gerçekliği kuran değerleri yoketmek ve hem de onun sınırlarını kabul etmek mümkün değildir. İçkin içtenliğe dönüş bulanık bir bilince yolaçar bilinç, karışık bir algının dışında, katılıma dayanan bir düşüncenin her zaman gerçek-dışı olan imgelerinin dışında, bu şekliyle doğrudan kavranan nesnelerin konumuna bağlıdır.

3) Ölümün ve kurban edişin biraraya gelişi.

Kurban etmenin çocuksu bilinçaltı o kadar uzağa gider ki ölüme götürme burada sefil bir biçimde bir şey konumuna indirgenmiş olan hayvana yapılan hareketin bir onarılması biçimi olarak ortaya çıkar. Doğrusu, ölüme götürme mutlaka gerekli değildir. Ama gerçek düzenin en büyük reddi,

mitsel düzenin ortaya çıkmasına en uygun olandır. Diğer taraftan, kurban etme biçimindeki öldürme bir alt-üst ediş yoluyla yaşamın ve ölümün dayanılmaz çelişkisini çözümler. Aslında, ölüm içkinliğin içinde hiçbir şeydir ama hiçbir şey olmaması nedeniyle hiçbir zaman bir varlık ölümden gerçekte kopamaz. Ölümün anlamının olmaması, onunla yaşam arasında fark ve ölüme karşı ne kaygı, ne de savunma olmaması nedeniyle ölüm dirence neden olmadan her şeyi ortadan kaldırır. Sürenin artık değeri kalmamıştır veya yalnızca korkunun hastalıklı zevkini doğurmak için vardır. Tam aksine, şeyler dünyasının özneye göre bir anlamda aşkın olan nesnel konumu temel olarak süreye sahiptir aslında bir şeyin, nesne olarak oluşmasının amacı olan daha sonraki bir zamanı ortaya koyma koşuluyla ayrık konumu ve anlamı vardır. Nesne ancak süre onun içinde kavrandıysa işlemsel bir güç olarak tanımlanır. Besin veya yakıt gibi tüketildiyse, yiyen kişi veya imal edilen nesne bunların değerini sürenin içinde kömürün veye ekmeğin sürebilen amacı olarak korurlar. Gelecekteki zaman bu gerçek dünyayı o kadar iyi kurar ki ölümün burada artık yeri kalmaz. Ama tam da bu nedenledir ki ölüm bu dünyada herşeydir. Aslında, insanın bu dünyaya aidiyeti ölümlü olduğu sürece bir şey olarak bedenin durumuna bağlanmasına rağmen ölüme bir gerçekdışılık özelliğini vermek şeyler dünyasının zayıflığıdır (çelişkisidir).

Doğrusu bu yüzeysel bir görüntüdür. Şeyler dünyasında yeri olmayan, gerçek dünyada gerçek-dışı olan şey gerçekdışıdır, tam olarak ölüm değildir. Aslında ölüm gerçeklik ya-

lanına ihanet eder. Bu ihaneti, yalnızca süre yokluğunun gerçekliği yalanla buluşturmasında değil aynı zamanda ve özellikle ölümün büyük olumlayıcı ve yaşamın hayranlık uyandıran çığlığı olmasında yapar. Gerçekçi düzen, ölçüsüz şiddetin şeylerin sabitliği için bir tehlike olduğu ve ancak ölümde tam olarak ortaya çıkan içkin yaşamın olumlanmasına göre ölüm olan gerçekliğin yadsınmasını daha az reddeder. Gerçekçi düzen bu yaşamı yoketmek -nötralize etmek- ve onun yerine çalışma toplumunun içinde birey olan şeyi koymak zorundadır. Ama bu düzen, yaşamın ölümün içinde yokolmasının, bir şey olmayan yaşamın görünmez parıltısını ortaya çıkarmasını önlemekten başka bir şey yapamaz. Ölümün gücü, bu gerçekçi dünyanın yaşamdan yalnızca nötr bir görüntü alması ve içtenliğin burada köredici yakıp küledeciliğini ancak kendisi olmadığı anda ortaya çıkardığı anlamına gelir. Hiç kimse ölümün varolduğu zaman onu bilmiyor, o halde ölüm gerçek şeylerin yararına gözardı edilmiştir ölüm diğer şeyler gibi gerçek bir şeydi. Ama ölüm birdenbire gerçek toplumun yalan söylediğini gösteriyor. O halde gözönüne alan şeyin, faydalı üyenin kaybı değildir. Gerçek toplumun kaybettiği şey, bir üye değil kendi gerçeğidir. Tam olarak bana ulaşma gücünü kaybeden ve özden bir şey olarak ele aldığım bu içten yaşamı tam olarak duyarlılığıma veren şey yokluktur. Ölüm yaşamı doluluğu içinde ortaya çıkarır ve gerçek düzeni yıkar. Bu gerçek düzenin artık olmayan şeyin süresinin gereksinimi olmasının artık çok az önemi vardır. Bir unsur kendi gerekirliliğinden kaçındığı an, yanıltılan ve acı çeken bir bireylik yoktur bu

bireylik, gerçek düzende, bir defada tamamen yokolmuştur. O artık sözkonusu değildir ve ölümün gözyaşlarının içinde getirdiği şey, içten düzenin faydasız tüketimidir.

Ölümü üzüntüye bağlayan şey, saf bir kanıdır. Canlıların, onun gelişine karşılık olan gözyaşları, sevince zıt bir anlama sahip olmaktan uzaktadırlar. Gözyaşları, acı verici olmaktan uzakta, içtenliği içinde kavranan ortak yaşamın derin bir bilincinin ifadesidirler. Bu bilincin hiçbir zaman, ölümde veya basit ayrılışta olduğu gibi yokluğun birdenbire varlığı izlediği andaki kadar derin olmadığı doğrudur. Ve bu durumda avuntu, (gizemcilerin 'avuntuları'ndaki sözcüğün güçlü anlamında) bir anlamda sürüp gitmeyeceği olgusuna acı bir biçimde bağlanır, ama parıltısının gözleri körettiği şeylerin bir özünü keşfeden, tam da sürenin ve kendisiyle birlikte nötr davranışların yokoloşudur (diğer bir anlatımla, süre gereksiniminin yaşamı bizden gizlediği ve ilke olarak yalnızca süre olanaksızlığının bizi özgürleştirdiği doğrudur). Diğer durumlarda gözyaşları aksine, gelecekteki bir zaman kaygısının çok ötesinde, her zaman anlamsız bir biçimde pek sevindiğimiz şansa ve umulmayan bir zafere karşılıktırlar.

4) Kurban etmenin tüketimi.

Genelde ölümün sahip olduğu güç, kurban etmenin kaybedilen bir değeri bu değerin terkedilişi aracılığıyla geri vermesi olgusunda ölüm gibi işlem gören kurban etmenin anlamını aydınlatır. Ama ölüm kurban etmeye zorunlu olarak bağlı değildir ve en gösterişli kurban etme kanlı olmayabilir. Kurban etmek öldürmek değildir, ama terk etmektir, ver-

mektir. Öldürme derin bir anlamın sergilenişinden başka bir şey değildir. Önemli olan, içinde bir kaynak tüketiminin sürme zorunluluğuna bağlandığı sürebilen bir düzenden koşulsuz bir tüketimin şiddetine geçmektir; önemli olan, gerçekliği hiçbir zaman anlık değil de uzun vadeli bir işlemden doğan bir gerçek şeyler dünyasından -yaratan ve koruyan (sürebilen bir gerçeklik yararına yaratan) bir dünyadan- çıkmaktır. Kurban etme, gelecek için yapılan üretimin antitezidir, yalnızca o an için yararı olan bir yoketmedir. Kurban etme bu anlamda armağan ve terketmedir, ama verilen şey armağanı veren için korunacak bir nesne olamaz bir armağanın verilişi onu tam da hızlı yokediş dünyasının içine geçirir. Bu, kutsal özü ateşle karşılaştırılabilen 'tanrısallığı kurban verme'nin anlamıdır. Kurban etmek fırına kömür atmak gibidir. Ama fırının genelde, kömürün bağımlı olduğu kömürün boyun eğdiği tartışılmaz bir faydası varken kurban etmede, sunulan armağan her türlü faydadan yoksundur.

Kurban etmenin kesin anlamı buradadır hizmet veren şey kurban edilir, lüks nesneler kurban edilmezler. Eğer armağan baştan yokedilmişse, burada kurban etme olamaz. Oysa, lüks, imal etme çalışmasını baştan faydadan yoksun kılarak çoktan bu çalışmayı yoketmiştir, onu faydasız bir gururun içinde saçıp savurmuştur, hatta anında onu kesin olarak kaybetmiştir. Lüks bir nesneyi kurban etmek aynı nesneyi iki kez kurban etmek olacaktı.

Ama önceden içkinlikten çekip çıkartılmamış, ona hiçbir zaman ait olmamış olarak, ikincil derecede köleleştirilmemiş, evcilleştirilmemiş ve şeye indirgenmemiş şey olan da

artık kurban edilemez. Kurban etme, hayvanlar, bitkisel maddeler gibi tin olabilecek ama şeyler haline gelmiş ve kaynaklandıkları içkinliğe, kaybedilen içtenliğin belirsiz alanına geri verilmesi gereken nesnelerle olur.

5) Birey, korku ve kurban etme.

İçtenlik gidimli olarak açıklanamaz.

Yuvalarından fırlamış şişkinlik, dişlerini sıkarak patlayan ve ağlayan kötülük; nereden geldiğini, nereye gittiğini bilmeyen kayış; karanlıkta avazı çıktığı kadar şarkı söyleyen korku; beyaz gözlü solgunluk, hüzünlü yumuşaklık, öfke ve kusma... hepsi de kaçamaktırlar.

Güçlü anlamıyla içten olan, bir bireysellik yoksunluğunun coşkusuna, bir ırmağın kavranılamayan uyumuna, göğün boş saydamlığına sahip olandır bu da hala temelin eksik olduğu olumsuz bir tanımdır.

Bu önermeler ulaşılamaz uzaklıkların belirsiz değerine sahiptir ama buna karşılık eklemlenen tanımlamalar ormanın yerine ağacı, eklemlenmişin yerine ayrık eklemlemeyi koymaktadır.

Bununla birlikte eklemlemeye başvuracağım.

Paradoksal olarak, içtenlik şiddettir ve yoketmedir çünkü içtenlik ayrık bireyin konumu ile bağdaşmaz. Kurban etme işlemi içinde birey betimlenirse, korku aracılığıyla tanımlanır. Ama kurban etme korkutucuysa, bunun nedeni bireyin burada payı olmasıdır. Birey onu içkinliğe (içtenliğe) veren ani hareketin içindeki kurbanla özdeşleşir ama içkinliğin geri dönüşüne bağlanan özümseme, kurban edenin birey ol-

ması gibi kurbanın şey olması olgusuna dayanır. Ayrık birey şeyle aynı yapıdadır veya daha doğrusu onun bireyselliğini ortaya koyan kişi olarak sürme kaygısı, şeyler dünyasındaki varlığın bütünlüğüne bağlıdır. Diğer bir anlatımla, çalışma ve ölüm korkusu birbirlerine bağımlıdırlar, birincisi şeyi içerir ve bunu tersi de doğrudur. Bir dereceye kadar korkunun şeyi olmak için çalışmak gerekli değildir insan, kavrayışının onu çalışmanın sonuçlarına bağladığı ölçüde bireyseldir. Ama insan zannedildiği gibi bir şey değildir çünkü korkar. Eğer birey olmasaydı korkusu olmazdı ve korkusunu besleyen şey, öz olarak birey olmasıdır. Bu, şeyin gereksinimine yanıt vermek içindir, şeyler dünyası süresinin, değerinin, doğasının temel koşulu olarak koyduğu ölçüde korkuyu öğrenir. Şeylerin düzeni olan tasarıların yapımına girdiği andan itibaren ölümden korkar. Ölüm şeylerin düzenini bozar ve şeylerin düzeni bizi tutar. İnsan, şeylerin düzeni ile uyum içinde olmayan içten düzenden korkar. Yoksa kurban etme olamazdı ve aynı zamanda insanlık da olmazdı. İçten düzen yoketmenin ve bireyin kutsal korkusunun içinde ortaya çıkmazdı. Orada doğrudan doğruya değil de yapısı içinde (yapıyı oluşturan tasarılar içinde) bitti bitecek bir şey arasında olmak içindir ki bireyin titremesi içinde, içtenlik azizdir, kutsaldır ve korkuyla kuşatılmıştır.

6) Şenlik

Kutsal, sürmek için şeylerin düzeninin zincirlediği ve zincirlemenin zincirden boşanmaya, diğer bir anlatımla şiddete dönüştürdüğü, yaşamın bu savurgan kaynaşmasıdır. Kutsal,

ara vermeden, engelleri yıkacakmış ve üretici etkinliği saf gururun yanıp tükenmesinin hızlı ve bulaşıcı hareketi ile karşı karşıya getirecekmiş gibi görünüyor. Kutsal, tam olarak, ormanı yakıp kül ederek yokeden alevle karşılaştırılabilir. Bu, sınırsız yangın olan bir şeyin zıttıdır, yayılır, ısıyı ve ışığı saçar, tutuşturur ve köreder. Kurban etme, gözlerimizin parıltısına dayanamadığı, savurgan parıldamadan yavaşça ölen güneş gibi yakar, ama kurban etme hiçbir zaman yalnız değildir ve bireylerin dünyasında, bireylerin genel yadsımasını özendirir.

Tanrısal dünya bulaşıcıdır ve bulaşıcılığı tehlikelidir. İlke olarak, kurban etme işleminde bulunan şey, yıldırımın oyunun içine girmesi gibidir ilke olarak yakıcılıkta sınır yoktur. İnsansal yaşam buna uygundur ve hayvansallık uygun değildir; bu, gözyaşlarında çok dokunaklı ve korkunun itiraf edilemeyen zevkinde çok güçlü olan hayvansallığın fışkırmasını düzenleyen içkinlikle zıtlaşan dirençtir. Ama eğer kendini doğrudan içkinliğe terketseydi, insan insanlığın gereğini yapamazdı. İnsanlığı yalnızca onu kaybetmek üzere gerçekleştirirdi ve uzun süreçte yaşam hayvanların uyuşuk içtenliğine geri dönerdi. Bir şey olmadan insan olmanın ve hayvansal uykuya geri dönmeden şeylerin sınırından kurtulmanın olanaksızlığı tarafından ortaya konan sürekli sorun, şenliğin sınırlı çözümünü bulur.

Şenliğin ilk devinimi temel insanlığın içinde verilmiştir ama bir fışkırmanın bütünlüğüne ancak kurban etmenin korkulu yoğunlaşması onun zincirlerinden kurtarırsa ulaşır. Şenlik, bulaşıcı armağanın tüketiminin, zıt anlamlı bir bilge-

lik tarafından sınırlandırılmış bir tutuşmaya açtığı insanları biraraya getirir bu, şenlikte patlayan bir yoketme özlemidir ama onu düzenleyen ve sınırlandıran koruyucu bir bilgeliktir. Bir taraftan, tüm tüketme olanakları birleşmişlerdir dans ve şiir, müzik ve çeşitli sanatlar şenliği görkemli bir boşalmanın yeri ve zamanı yapmaya katkıda bulunurlar. Ama korkunun içinde uyanık olan bilinç, boşalıma uyum sağlamadaki ve bu boşalımı -öz olarak zincirlenmiş ve kendiliğinden kötürümleşmiş- şeyler düzeninin gereksinimine bağımlı kılmadaki bir güçsüzlük tarafından yönlendirilen bir altüst oluş içinde dışarıdan bir uyarı almaya itilir. Böylece şenliğin boşalımı sonuçta, zincirlenmemişse de, en azından yadsıması olduğu bir gerçeklikle sınırlanmış olur. Şenlik ancak kutsal-dışı dünyanın gerekliliklerini koruduğu ölçede kabul edilir.

7) Şenliğin sınırlandırılması, faydacı yorumu ve topluluğun konumu.

Şenlik insan yaşamının kaynaşmasıdır. Şenlik şey ve birey için, içindeki ayırımların içten yaşamın yoğun ısısında eriyip yokolduğu kaptır. Ama içtenliği, dinsel törenlerin içindeki bütünlüğün gerçek ve bireyselleşmiş konumu içinde çözülür. Şenlik, gerçek bir topluluk, bir şey gibi verilen toplumsal bir olgu, geleceği amaçlayan ortak bir işlem için sınırlandırılır faydalı yapıtların zincirindeki bir halka olarak bütüne katılmıştır. Şenlik, sarhoşluk, kaos, alem olarak sınırda olduğu şeyi, bir anlamda içkinliğin içinde boğar; o halde şenlik tinlerin melez dünyasının sınırlarını aşar, ama tören-

sel hareketleri ancak tinlerin aracılığıyla içkinlik dünyasının içine kayar. Şenlikle coşkuya kapılanlara, kurbanın sunulduğu kişilere ve kurbanların verildiği kişilerin içtenliğine, şeyler olduğu gibi, işlemsel bir güç atfedilmiştir. Sonunda şenliğin kendisi işlem olarak ele alınmıştır ve etkinliğinden kuşku duyulmamıştır. Tarlaları ve sürüleri dölleme ve üretme olanağı, en az kölece olan işlemlerinin amacının, tanrısal dünyanın korkunç şiddetine büyük yarar sağlamak olduğu, dinsel törenlere verilmiştir. Her şeye rağmen, olumlu açıdan döllemede, olumsuz açıdan Tanrı kabulünde, topluluk öncelikle şey olarak -süre için belirlenmiş bireysellik ve ortak yapıt olarak- şenliğin içinde ortaya çıkar. Şenlik içkinliğe gerçek bir dönüş olmayıp uyuşmaz zorunluluklar arasındaki dostça ve korkuyla dolu bir uzlaşımdır.

Tabii ki, şenlikteki topluluk yalnızca bir nesne olarak (bir özne-nesne olarak) ortaya konmuştur ama konumunun şenliğin içkinliğine konan bir sınırın özelliğine sahiptir ve bu nedenle, şey tarafı vurgulanmıştır. Hala şenlik yoksa veya artık yoksa, topluluğun şenlikle olan bağı, temel amaçları çalışmanın üretimleri, ürünler ve sürüler olan işlemsel biçimlerin içinde verilmiştir. Güncel olarak şenliğin ne olduğunun (şenliğin boşalma anında ne olduğunun) açık bilincine sahip değiliz ve şenlik ancak topluluğun süresiyle bütünleştiğinde açık olarak bilincin içine yerleşir. Bunun nedeni, şenliğin (tutuşturucu kurban etmenin ve yangının) sürmesinin kendiliğinden engelleyen ortak şeyin bu süresine bilinçli olarak bağımlı olmasıdır, ama bu, şenliğin imkansızlığını ve açık bilince bağlı insanın sınırını aşağı yukarı gösterir.

Şenlik insanı içkinliğe vermek için olur ama geriye dönüşün koşulu bilincinin bu güçsüzlüğü nedeniyle mümkün olmuştur. Dinin temel sorunu şenliğin bu kaçınılmaz bilgisizliği içinde verilmiştir. İnsan, karanlık bir şekilde belirsiz içtenlik olduğu şeyi kaybeden veya hatta fırlatıp atan varlıktır. Bilinç, eğer rahatsız edici içeriklerine sırtını dönmemiş olsaydı uzun sürede açık hale gelemezdi, ama açık bilinç kendisinin gizlediği şeyin arayışı içindedir ve bu şeye yaklaştığı ölçüde onu yeniden gizlemek zorundadır. Tabii ki sakladığı şey kendinin dışında değildir, Nesnelerin açık bilincinin sırtını döndüğü şey, bilincin karanlık istencidir. Özü kaybedilen içtenliği aramak olan din, tam olarak kendinin bilinci olmak isteyen açık bilincin çabasına bağlanmaktadır ama bu çaba faydasızdır çünkü içtenlik bilinci ancak bilincin, artık, sonucunun süreyi içerdiği bir işlem olmadığı seviyede yani işlemin sonucu olan açıklığın artık verilmediği seviyede mümkündür.

8) Savaş : şiddetin boşalımı yanılsamaları,

Şenliğin kaynaştırmasının kurduğu bir toplumun bireyselliği, öncelikle, kurban etmeyi şeyler dünyası ile birleştiren gerçek yapıtların -tarımsal üretimin- düzlemi üzerinde ortaya konur. Ama bir grubun birliği bu şekilde dışarıdaki şiddeti yönetme gücüne sahip olur.

Dışsal şiddet açıkça ilke olarak kurban etmeyle veya şiddetinin içeride yıkımlarını uyguladığı şenlikle zıtlaşır. Yalnızca din canlandırdığı şeylerin öz yapısını yokeden bir yanıp kül olmayı sağlar. Silahlı eylem bir grubun içinde zaten bi-

reysel olarak da gerçekleşebilir ama oluşturulan grup bu eylemi dışarıya uygular ve böylece eylem sonuçlarını geliştirmeye başlar.

Öldürücü çarpışmalardaki, katliamlardaki ve yağmalardaki silahlı eylemin, düşmanın bir şey olarak değerlendirilmemesi olgusuyla, şenliklerin anlamına yakın bir anlamı vardır. Ama savaş bu patlayıcı güçlerle sınırlı değildir, kurban etme gibi kaybedilen içtenliğe bir dönüş amacıyla yönlendirilen yavaş bir eylem değildir. Savaş, dışarıya olan yönünün, savaşçıdan ulaştığı içkinliği gizleyen düzensiz bir fışkırmadır. Ve savaş eyleminin, kendi yöntemiyle, bireyi kendi öz yaşamının değerini yadsınmasını oyunun içine sokarak yoketmeye yöneldiği doğruysa da, daha sonra aksine, bireyi bu oyunun hayatta kalan yararlanıcısı haline getirerek onu vurgulamaktan kaçınamayacaktır.

Savaş, bireyin gelişimini, savaşçının gururlu bireyselliği içinde birey-şeyin ötesinde belirler. Gururlu birey, bireyselliğin ilk bir yadsınması yoluyla, tanrısal düzeni, (şeylerin düzenini temel bir biçimde dile getiren) bireyin kategorisinin içine sokar. Gururlu birey, sürenin yadsınmasını sürekli hale getirme konusunda çelişkili bir istence sahiptir. Böylece gücü bir açıdan yalan söyleme gücüdür. Savaş gözüpek bir ilerlemeyi temsil eder ama bu ilerleme düşük niteliklidir bireyin çok fazla değer verdiği şeye kayıtsız olması ve hiçbir şey olarak değerlendirilmekten gurur duyması için güç kadar saflık -veya aptallık- gerekmektedir.

9) Savaşların zincirden boşalımının "insan-mala" indirgenmesi.

Bu yalancı ve yüzeysel özelliğin ağır sonuçları vardır. Savaş hesapsız yıkım biçimleriyle sınırlı değildir. Savaşçı, kapalı bir biçimde, çalışmanın çıkarcı davranışını dışlayan bir eğilimin bilincini korurken benzerini köleliğe indirger. Böylece şiddeti, insanın şeylerin düzenine en tam indirgenişine bağımlı kılar. Kuşkusuz savaşçı indirgemenin öncüsü değildir. Esiri bir şey haline getiren işlem çalışmanın ön kurumunu varsayıyordu. Ama özgür işçi, bir süre için isteyerek getirdiği esir, indirgemenin sonuçlarını tam olarak alır. (Hatta kölelik olmadan şeyler dünyasının bütünlüğüne kavuşamayacağını da belirlemek gereklidir.) Böylece savaşçının sıradan bilinçaltısı, temel olarak, gerçek düzenin bir üstünlüğünün anlamı içinde rol oynar. Savaşçının kabullendiği kutsal saygınlık, derin olarak faydalılığın ağırlığına indirgenmiş bir dünyanın aldatıcı görünüşüdür. Bu, savaşçının, *fahişenin gülümseyişi gibi özü çıkar olan asaletidir.*

10) İnsansal kurban etme.

Kölelerin kurban edilmeleri *hizmet edenin* kurban edilmeye adandığı ilkesini açığa çıkarmaktadır. Kurban etme, hizmetinin insansal düzenin alçalmasını vurguladığı köleyi, zincirden boşalımın zararlı içtenliğine teslim eder.

Genel olarak, insansal kurban etme, ölçüsüz bir şiddetin hareketini gerçek düzenle ve süreyle karşı karşıya getiren bir tartışmanın acı bir anıdır. Bu, faydalılığın önceliğinin en köklü inkârıdır. Bu aynı zamanda içsel şiddetin bir boşalımı-

nın en yüksek derecesidir. Bu kurban etmenin kasıp kavurduğu toplum, temel olarak, iki şiddet arasındaki bir dengesizliğin reddettiğini onaylar. Yıkıcı güçlerini dışarıya boşaltan kişi kaynaklarını esirgeyemez. Düşmanı esirliğe indirgerse, onun gözalıcı bir biçimde bu yeni zenginlik kaynağından görkemli bir kullanım oluşturması gerekir. Kendisine hizmet eden bu şeyleri kısmen yoketmesi gerekir çünkü öncelikle mitsel düzenin tüketim gereksinimine yanıt vermek zorunda olmayan bir şeyin onun için hiçbir faydası yoktur. Böylece yoketmeye doğru olan sürekli bir aşım, grubun bireysel konumunu onayladığı sırada onu yadsır.

Ama bu tüketim gereksinimi onun malı ve şeyi olduğu sürece köleye dayanır. Bu gereksinim, nesnesi dışarısı, düşmanı olan şiddet hareketleriyle karıştırılmamalıdır. Bu açıdan, bir kölenin kurban edilmesi, saf olmaktan uzaktır. Bir anlamda savaşçı çatışmayı uzatır ve kurban etmenin özü olan içsel şiddet bu çatışmanın içinde tatmin olmaz. Yoğun tüketme tepede, artık yalnızca bir halkın faydalı zenginliği olmayıp aynı zamanda halkın kendisi olan kurbanları gereksinir. En azından bunlar, halkı gösteren ve bu kez, kutsal dünyadan uzaklaşmayla -çöküntüyle- değil, tam aksine (ölümleri sonunda bir kurban edilişin iki kez tamamlanışını gerçekleştiren) hükümdar veya çocuklar gibi istisnai bir yakınlıkla kurban etmeye adanan unsurlardır.

Yaşamsal özü tüketme isteğinde daha fazla ileri gidilemez. Hatta bundan daha sakınımsızca gidilemez. Bu kadar yoğun bir tüketme hareketi daha büyük bir huzursuzluk yaratarak bir huzursuzluk duygusuna yanıt verir. Bu, bir din-

sel sistemin doruğu değildir, bu daha çok bu sistemin kendini mahkum ettiği andır; eski biçimlerin erdemlerinden bir kısmını kaybettikleri sırada, dinsel sistem ancak aşırılıklarla, çok fazla zahmetli olan buluşlar tutunabilir. Çok sayıdaki belirti, bu vahşi gereksinimlere çok zor katlanıldığını göstermektedir. Aldatmaca kralın yerine, kendisine geçici bir krallık verilen köleyi koymaktadır. Tüketmenin üstünlüğü askeri gücün üstünlüğüne karşı koyamaz.

İkinci Bölüm

AKLIN SINIRLARI İÇİNDEKİ DİN

(ASKERİ DÜZENDEN ENDÜSTRİYEL GELİŞİME)

I
ASKERİ DÜZEN

1) Kaynakların ve harcamaların dengesinden güçlerin birikimine geçiş.

İnsansal kurban etme aynı zamanda hem bir zenginlik fazlalığını ve hem de bu zenginliği harcamanın çok acı verici bir biçimini göstermektedir. Bu işlem, bütün olarak, gelişimi zayıf olan ve harcamanın kaynaklar ölçüsünde olduğu oldukça sabit yeni sistemlerin mahkum edilmesine varıyor.

Askeri düzen, bir tüketme alemine yanıt veren huzursuzluklara son verdi. Güçlerin, gücün sabit gelişimi için akılcı kullanımını düzenledi. Kazanmanın metodik ruhu kurban etme ruhuna aykırıdır ve bundan dolayı askeri krallar kurban etmeye karşı çıktılar. Askeri düzenin ilkesi şiddetin dışarıya doğru metodik dönüşüdür. Eğer şiddet içi kasıp kavuruyorsa, askeri düzen yapabildiği ölçüde buna karşı çıkar. Ve şiddeti dışa çevirirken onu gerçek bir amaca bağımlı kılar. Böylece şiddeti genel olarak boyun eğdirir. Bu şekilde askeri düzen etkinliğin akılcı hesabına göre öfkenin ölçüsüz bir patlamasına daha iyi yanıt veren görkemli çatışma biçimlerinin karşısında yeralır. Askeri düzen,arkaik toplumsal bir sistemin savaşta ve şenlikte yaptığının aksine, artık güçlerin son noktaya kadar harcanmasını amaçlamaz. Güçlerin harcanması olgusu varlığını sürdürür ama en uçta bir verimlilik ilkesine boyun eğer eğer güçler harcanmışsa, bu, daha büyük güçlerin kazanılması amacıyladır. Arkaik toplum savaş-

ta, esir yakalamayla yetiniyordu. Bu toplum ilkelerine uygun olarak, bu kazanımları törensel kıyımlarla ödünleyebiliyordu. Askeri düzen savaşların verimliliğini eserlerde, esirlerin verimliliğini de çalışmada düzenlemektedir. Fethi, bir imparatorluğun büyümesi için metodik bir işlem haline getirmektedir.

2) İmparatorluğun "evrensel şey" olarak konumu.

İmparatorluk öncelikle gerçeklik düzeninin üstünlüğüne boyun eğer, kendini özde bir şey olarak ortaya koyar. Olumladığı amaçlara boyun eğer bu aklın yönetimidir. Ama sınırındaki başka bir imparatorluğu eşit olarak kabul edemez. Çevresindeki her bulunuş, bir fetih tasarısı içinde kendine göre düzene girer. Böylece sıkı topluluğun bireyselleşmiş basit özelliğini kaybeder. Bu artık, şeylerin onlara ait olan düzen içinde olduğu anlamında bir şey değildir, bu, şeylerin kendi düzenidir ve bu, evrensel bir şeydir. Bu derecede egemen bir özelliğe sahip olamayan şey bir bağımlıya da sahip olamaz çünkü ilke olarak bu şey olabilirliklerinin en ucuna kadar gelişmiş bir işlemdir. Sınırda, bu,dokunulmaz özelliklerinin ötesinde kendi içinde her olabilire bir açılış taşımasıyla artık bir şey değildir. Ama bu açılış kendi içinde bir boşluktur. Bu yalnızca, bozulduğu anda, sonsuz boyun eğişin olanaksızlığını ortaya çıkaran şeydir. Ama kendiliğinden egemen olarak kendini tüketmez. Çünkü temel olarak bu her zaman bir şeydir ve tüketme hareketi onun dışından gelmek zorundadır.

3) Hukuk ve Ahlak

İmparatorluk, evrensel şey olduğu için (ki evrenselliği boşluğu keşfeder), özü şiddetin dışarıya dönüşü olduğu ölçüde, zorunlu olarak şeylerin düzeninin değişmezliğini sağlayan hukuku geliştirir.Aslında hukuk, kendisine karşı olan saldırılara dışsal bir şiddetin yaptırımını uygular.

Hukuk her şeyin (veya her birey-şeyin) diğerleri ile olan zorunlu ilişkilerini tanımlar ve bu ilişkileri kamusal gücün yaptırımı ile güvenceye alır. Ama hukuk burada, aynı ilişkileri bireyin içsel bir şiddetinin yaptırımı ile güvenceye alan ahlakın bir eşitinden başka bir şey değildir.

Hukuk ve ahlak, her şeyin diğer şeylerle olan ilişkisinin *evrensel* bir zorunluluğunu tanımlamaları olgusunda imparatorluğun içinde eşit olarak yer alırlar. Ama ahlakın gücü dışsal şiddete dayanan sisteme yabancı olarak kalır. Ahlak bu sisteme yalnızca hukukla bütünleşen sınırda dokunur. Ve ikisinin birbiriyle bağlantısı, imparatorluktan dışarıya, dışarıdan imparatorluğa gidilmesini sağlayan aracı terim işlevini görür.

II
DÜALİZM VE AHLAK

1) Kutsalın ve kutsal - dışının düalizminin ve sınırlarının değişkenliğinin konumu.

Öncelikle evrensel imparatorluğa doğru hareket halindeki askeri düzen dünyasının düzeyinde, bilinç ayrık olarak şeyler dünyasının ölçülü düşüncesi içinde belirlenmiştir. Ve

bilincin bu özerk belirlenimi *ikilik* içinde dünyanın tasarımında derin bir değişimi gerçekleştirir.

İlkel olarak, tanrısal dünyanın içinde, görkemli ve saf unsurlar zararlı ve kirli unsurlarla karşı karşıya geliyorlardı ve her iki taraf da eşit olarak kutsal-dışıdan uzaklaşmış görünüyorlardı. Ama düşüncenin baskın bir hareketi ele alınırsa, kutsal olan saflığa ve kutsal-dışı olan kirliliğe bağlanmış görünüyor. Böylece içinde tanrısal içkinliğin tehlikeli olduğu kutsal olanın önce zararlı olduğu ve yaklaştığı şeye bulaşarak onu yokettiği, görkemli tinlerin kutsal-dışı dünya ile tanrısal güçlerin boşalımı arasındaki aracılar olduğu ve karanlık tanrısallıklarla karşılaştırıldıklarında daha az kutsal göründükleri, ilk bir veriden itibaren bir kayış tamamlanmış oluyor.

Bu eski kayış kesin bir değişimi başlatıyor. Düşünce ahlaksal kuralları tanımlıyor, bireyler ve toplum arasında veya bireylerin kendi aralarındaki evrensel olarak zorunlu ilişkileri dile getiriyor. Bu zorunlu ilişkiler öz olarak şeyler düzenini sağlayan ilişkilerdir. Bu ilişkiler bazen içten düzenin (öldürme düzeni gibi) kurduğu yasakları yeniden ele alırlar. Ama ahlak içten düzenin kuralları içinde seçim yapar. Ahlak kişileri evrensel değerin verilemeyeceği ve açıkça mitsel düzenin kaprisli bir özgürlüğüne bağlı olan yasaklardan uzaklaştırmaz veya en azından onları desteklemez. Ve hatta dinden dile getirdiği yasaların bir kısmını alsa bile, diğerleri gibi bunları da aklın içine yerleştirir, şeyler düzenine bağlar. Ahlak, evrensel olarak kutsal-dışı dünyanın doğasından kaynaklanan ve onsuz işlemin olamayacağı süreyle sağlayan

kuralları dile getirir. O halde ahlak, anlamın anında verildiği şeyi daha yükseğe koyan içten düzenin değerleri ölçeğinin zıttında yeralır. Zenginliklerin gösterişçi yokedilişinin keskin biçimlerini mahkum eder (insansal kurban etme veya hatta kanlı kurban etme gibi...). Genel olarak faydasız tüm tüketimleri mahkum eder. Ama ahlak ancak tanrısal dünyanın içindeki egemenlik kara tanrısallıktan beyaza, zararlıdan gerçek düzenin korunmasına geçtiği anda mümkündür. Aslında tanrısal düzenin yaptırımını varsayar. İnsan, tanrısalın gerçek üzerindeki işlemsel gücünü kabul ederek, pratikte tanrısalı gerçeğe bağımlı kılmıştır. İnsan, gerçek düzenin ahlakın içinde aklın evrensel düzenine boyun eğmesi koşuluyla, şiddeti ahlak olan gerçek düzenin yaptırımına yavaş yavaş indirgemiştir. Aslında akıl, (kendine özdeş olan) şeyin ve işlemin (eylemin) evrensel biçimidir. Aslında gerçek düzenin korunmasının ve işleminin gereklerinden çıkan akıl ve ahlak birleşmiş durumda, bu düzen üzerinde iyiliksever bir egemenlik kuran tanrısal işlevle uyum içindedirler. Ahlakın ve aklın tanrısallaştırıldıkları devinim içinde bile tanrısallığı akılcılaştırırlar ve ahlaklaştırırlar.

Böylece genel olarak ikilik sözcüğünün hasredildiği ve aynı şekilde bir ikiye bölünme üzerine kurulan ilk tasarımdan, sınırların yer değişimi ve değerlerin alt-üst oluşu ile farklılaşan dünya görüşünün unsurları ortaya çıkar.

İlk tasarım içinde, içkin kutsallık insanın ve dünyanın hayvansal içtenliğinden itibaren verilir, buna karşılık kutsaldışı dünya insanın içkin olması gereken içtenliğe sahip olmayan nesnenin aşkınlığı içinde verilmiştir. Nesnelerin kul-

lanımı içinde ve genel olarak nesnelerle veya oldukları şekliyle bakılan öznelerle olan ilişkiler içinde, örtük ama kutsaldışı dünyaya bağlanan biçimler altında, aklın ve ahlakın ilkeleri belirir.

Kutsalın kendisi bölünmüştür kara ve zararlı kutsallık ak ve görkemli kutsallıkla zıtlaşır ve her ikisine katılan tanrısallıklar ne akılcıdırlar, ne de ahlaklıdırlar.

Aksine ikili evrim içinde, tanrısal akılcı ve ahlaklı hale gelir ve kutsal-dışı tarafın zararlı kutsallığını atar. Tin dünyası (içinde nesnenin ayrık biçimlerinin içten düzenin ayırımsızlığına eklendiği - tinlerin ilk dünyası ile pek ilişkisi olmayan dünya) bütünlüğünün parçalanamayacağı fikrin kavranılabilir dünyasıdır. Zararlı ve görkemli ayırımı, içinde duyarlı biçimin kimi kez kavranılabilir (kendiyle ve kavranılabilir biçimiyle özdeşliği ve işlem gücü içinde) ve kimi kez kavranılamaz olduğu, devingen, tehlikeli ve eksik olarak kavranılabilir kaldığı, yalnızca rastlantı, şiddet olduğu ve değişmez ve işlemsel biçimleri yoketmeyle tehdit ettiği, madde dünyasının içinde bulunur.

2) Tanrısallığın içkinliğinin yadsınması ve aklın aşkınlığı karşısında konumu.

Değişim anı bir geçiş içinde verilmiştir bir taşkınlık içinde, aşkınlığın ani bir devinimi içinde aşılan duyarlı madde, kavranılabilir alan ortaya çıkar. Zamanın dışına yerleşen zeka veya kavram, şeyler dünyasının, mitolojinin tanrılarına yaptığı gibi boyun eğdiği egemen bir düzen olarak tanımlanmıştır. Böylece kavranılabilir dünyanın tanrısal bir görü-

nümü olur.

Ama aşkınlığın, arkaik dinin tanrısallığının belirsiz yapısından başka bir yapısı vardır. Tanrısal ilk olarak içtenlikten (şiddetten, çığlıktan, fışkırma içindeki kör ve kavranılamaz varlıktan, kara ve zararlı kutsallıktan) itibaren kavranılabilirdir; eğer tanrısal aşkınsa, bu, gerçek düzenin, ama dinsel uygulamaların içten düzene dönüştürdüğü bu düzenin içinde hareket eden insan için geçicidir. Bu ikincil aşkınlık derin olarak, duyarlı dünyadan her zaman ayrı kalacak olan kavranılabilir dünyanın aşkınlığından farklıdır. Derinleşen bir ikiliğin aşkınlığı bir dünyadan diğerine geçiştir. Bu dünyadan çıkış, kısaca dünyadan çıkış daha iyidir, çünkü kavranılabilir dünya, dünyanın dışında olduğundan daha az bir başka dünyadır.

Ama ikili görüşün insanı, artık kendisi ile dünya arasında bir içtenliğin olmamasıyla tam da arkaik insanın zıttında yeralır. Bu dünya etkin olarak ona içkindi ama bu içkinlik, artık içtenliğin insanı olmadığı, şeyin insanı ve belirgin şekilde ayrık birey olarak kendisi de bir şey olduğu ölçüdedir. Kuşkusuz arkaik insan sürekli olarak bulaşıcı şiddete katılmıyordu ama bu şiddetten uzaklaşmışsa, her zaman dinsel törenler istenilen zamanda onu şiddete yöneltme gücünü koruyorlardı. İkili görüş düzeyinde, eski şenliklerin hiçbir kalıntısı, düşüncenin oluşturduğu düşünce insanın, tamamlanma anında, kaybedilen içtenliğin insanı olmasını sağlayamaz. Kuşkusuz içtenlik ona yabancı değildir, içtenlik üzerine hiçbir şey bilmediği söylenemez çünkü bunun anısına sahiptir. Ama tam da bu anı, bu dünyaya karşı özleme yanıt

veren hiçbir şeyin olmadığı bir dünyanın dışına gönderir. Bu dünyanın içinde bile, düşüncesini dayandırdığı şeyler derin olarak ondan ayrılmışlardır ve varlıklar, iletilemez bireyselliğin içinde korunmuşlardır. Bu nedenle aşkınlığın hiçbir şekilde onun için bir ayrılık özelliği yoktur aksine bir dönüş özelliği vardır. Aşkınlık kuşkusuz aşkınlık olduğu için ulaşılamazdır işlemi içinde, işlemci için, işlemin sonucuna içkin olma olanaksızlığını ortaya koyar. Ama eğer olduğu birey ne buradaki bu dünyadan çıkamaz ve ne de kendi sınırlarını aşan şeye bağlanamazsa, uyanış içindeki bir sıçrayışta,kavranılamayan ama tam da *bir önceden görülmüş şey* gibi gizlenen şeyi görür. Onun için *önceden görülmüş şey* gibi gizlenen şeyi görür. Onun için önceden görülmüş şey tam olarak gördüğü ve her zaman kendinden ayrılmış şeyden ayrılır. Bu, onda anıyı uyandıran ama aynı anda yeniden her taraftan ayrılışı oluşturan duyarlı verilerin istilasında ona kavranılabilir gelen şeydir o, şey ve ayrılıştır, ama aksine kendi hiçbir şeyden ayrılmayan bir içtenliktir.

3) Duyarlı dünyanın akılcı dışlanması ve aşkınlığın şiddeti.

Aşkınlık olan *verili içtenliğin* mutlak yadsınmasına tutunan içtenliğin aşkınlığının paradoksu içinde uç bir erdem vardır. Bunun nedeni verili içtenliğin her zaman yalnızca içtenliğin bir zıttı olmasıdır, çünkü verili olmak zorunlu olarak bir şey biçimindeki varlıktır. Bu çoktan, zorunlu olarak içtenliğinin ayrı olduğu bir şey olmaktır. Aslında kaybedilen içtenliğin bulunduğu yer şeyler dünyasının çıkışındadır.

Ama gerçekte şeyler dünyası kendi başına bir *dünya* değildir ve saf bir kavranılabilire doğru olan saf aşkınlık (aynı zamanda uyanışın içinde bir kez saf kavranılamayan olan) duyarlı dünyanın içinde hem çok fazla tamdır ve hem de güçsüzdür.

Kuşkusuz arkaik dünyanın şeyinin yokedilmesinin birbirlerine zıt bir erdemi ve bir güçsüzlüğü vardır. Şeyi evrensel olarak bir tek işlemle yoketmiyordu, kesin bir şeyi ayrık olarak, kişisizce *dünyanın içindeki şiddet olan yadsıma* ile yokediyordu. Oysa aşkınlık devinimi yadsınması içinde, şiddetin yokettiği şeye olduğu kadar şiddete karşıdır. Önceleyen analiz bu çabuk ilerleyişin ikircimliğini çok iyi gösterir. Kuşkusuz bu analiz, kaçınılmaz bir yazgı sonucu, şeyler düzenini hem kaldırmak ve hem de korumak olan arkaik kurban etme ile aynı temel eğilime sahiptir. Ama bu düzeni kaldırıyorsa, onu gerçek etkilerinin yadsınmasına yükselterek yapar aklın ve ahlakın aşkınlığı, şiddete karşı (bir boşalımın bulaşıcı yıkımına karşı) egemenliği şeyler düzeninin yaptırımına verer. Kurban etme işlemi gibi analiz de dünyada şeyler düzeninin yanında haklara sahip olan şiddetin sınırlı boşalımlarını kendi içinde mahkum etmez ama onları bu düzeni tehlikeye soktuğu anda bir kötülük olarak gösterir.

Kurban etmenin zayıflığı uzun sürede erdemini kaybetmek ve sonuçta gerçek nesnelerininkinden daha az kölece olmayan bir kutsal şeyler düzenini kurmaktı. Kurban etmenin derin olumlanması olan şiddetin tehlikeli olan bir egemenliğin olumlanması en azından bir içtenlik özlemini uyanık duruma getiren bir korkuyu korumaya yönelmektedir.

Bu içtenlik düzeyinde yalnızca şiddetin bizi yükseltme gücü vardır. Ama ender bir şiddetin, hareketi sırasında, aşkınlığın içinde özgürleştiği doğruysa, bu aşkınlığın, tam da bu kadar tam bir şiddet uzun süre korunamayacağı için, olabilirliğin uyanışı olduğu doğruysa, ikili uyanışın konumunun, onu izleyen uyuşukluğa bir giriş anlamı vardır.

Aşkınlığın ikiliğinden sonra, dünyanın, biri hem iyiliğin ve hem de tinin ilkesi, diğeri hem kötülüğün ve hem de maddenin ilkesi olan bu dünyanın içindeki iki ilke arasında paylaşımın uyuşuk (çoktan ilk kaymalar içinde verilen ve yalnızca uykunun katlanmaya yardımcı olduğu) konumu gelir. Bundan böyle, köleliğin bir egemenliği olan gerçek düzenin bir imparatorluğu karşılıksız verilmiştir. Bir dünya, özgür şiddetin ancak olumsuz olarak yer aldığı bir yerde tanımlanır.

III
ARACILIK

1) Ahlaksal tanrısallığın genel zayıflığı ve "kötü"nün gücü.

Tam da uyanış ikiliğin anlamı olduğu için, onu izleyen kaçınılmaz uyku, kötülüğün önemli konumunu yeniden devreye sokar. Aşkınlıksız bir ikiliğin sınırlandığı bayağılık tini, şiddetin boşalımı olan kötülüğün egemenliğine açar. Uyanışın içerdiği ve ikili konumun uykusunun tamamladığı iyiliğin egemenliği aynı zamanda, yalnızca şiddete bir dönüş

anlamında açıklık bırakan şeylerin düzenine bir indirgemedir. Ağır ikili uyanışı önceleyen konuma geri döner böylece zararlı dünya, arkaik konum içinde sahip olduğu değere aşağı yukarı eşit bir değeri yeniden ele alır. Önemi, kötülüğün anlamına sahip olmayan saf bir şiddetin egemenliğindekinden daha azdır, ama kötülüğün güçleri, özümlenmiş bir düşüncenin sınırlarının dışında hiçbir zaman tanrısal değerlerini kaybetmemişlerdir ve görünürdeki aşağı konumları basit insanlığın güçleri içinde yaşamayı sürdürmeyi önleyemez. Çok sayıda güç olanaklıdır indirgenemez olarak ele alınan bir şiddetin lanetlenmesi ayini kör bir bilincin ilgisini kapabilir ve ilgi, eğer lanetleme daha sonraki bir arıtma amacıyla kötülüğe tam bir açılışı içerirse açık olarak dile getirilir ; sonunda kötülük, bu haliyle kötülük, bulanık bilince kötülüğün iyilikten daha değerli olduğunu gösterebilir. Ama ikili davranışın çeşitli biçimleri tine yalnızca kayıcı bir olabilirliği sunabilirler (bu olabilirlik her zaman aynı uzlaşmaz iki gereksinime yanıt vermek zorundadır şeylerin düzenini ortadan kaldırmak ve korumak).

Sınırları içinde yeterli kayışları yöneten daha zengin bir olabilirlik aracılık içinde verilmiştir.

İkiliğin temel zayıflığı, şiddete meşru yeri yalnızca saf aşkınlığın, duyarlı dünyanın akılcı dışlanması anında sunabilmesidir. Ama iyiliğin tanrısallığı bu saflık derecesinde tutunamaz gerçekte duyarlı dünyanın içine yeniden düşer. Bu tanrısallık, mümin tarafında, içten iletişimin araştırılmasının konusudur ama bu içtenlik hiçbir zaman giderilemeyecektir. İyilik şiddetin dışlanmasıdır ve şiddet olmadan ayrık şeyle-

rin düzeninin kopuşu, içtenlik olamaz iyiliğin tanrısı şiddeti dışlamasını sağlayan şiddetle sınırlıdır ve aslında kendisinde eski şiddeti koruduğu, dışlamanın kesinliğine sahip olmadığı ölçüde tanrısaldır, içtenliğe ulaşabilirdir ve bu ölçü içinde iyiliğin gerçeği olan akıl tanrısı değildir. İlke olarak bu, ahlaksal tanrısallığın kötülük yararına çöküşünü içerir.

2) Kötünün aracılığı ve intikamcı tanrının güçsüzlüğü.

Kötülüğün ilk aracılığı her zaman mümkün olmuştur. Eğer, önümde, kötülüğün gerçek güçleri dostumu öldürürlerse, şiddet içtenliği en etken biçimi altında getirir. Katlanılan bir şiddet nedeniyle içinde olduğum açık durum içinde, ölünün içtenliğinin acılı ortaya çıkışı içinde, vahşi bir eylemi mahkum eden iyiliğin tanrısallığı ile uyuşuyorum. Suçun tanrısal düzensizliği içinde, yokedilen düzeni yeniden kuracak olan şiddete bırakıyorum. Ama gerçekte bana tanrısal içtenliği açan intikam değil cinayettir. Ve intikam, cinayetin akıldışı şiddetinin bir uzantısı haline gelmeyeceği ölçüde cinayetin açtığı şeyi hızlıca kapatacaktır. Çünkü yalnızca tutkunun ve boşalmış bir şiddetin zevkinin yönettiği bir intikam tanrısaldır. Hukuksal düzenin yeniden kurulması öz olarak kutsal-dışı gerçeğe bağımlıdır. Böylece aracılığın ilk olabilirliği, iyiliğin bir tanrısının istisnai olarak kayıcı doğasını gözler önüne sürer tanrı şiddeti şiddetle bertaraf ederken tanrısaldır (tanrısallığının zorunlu aracılığı olan dışlanan şiddetten daha az tanrısaldır), ama iyilikle ve akılla zıtlaştığı ölçüde tanrısaldır; ve eğer saf akılcı biri zıtlaştığı ölçüde tan-

rısaldır ve eğer saf akılcı bir ahlaksallıksa, bir ismin tanrısallığından ve dışarıdan yokedilmemiş şeyin sürme eğilimden ona kalan şeyi elde tutar.

3) Tanrısallığın kurban edilmesi.

Aracılığın ikinci biçimi içinde, şiddet dışarıdan tanrısallığa varır. Şiddete boyun eğen tanrısallığın kendisidir. Cinayet, bir intikam tanrısının konumu içinde olduğu gibi, içten düzenin geri dönüşü için gereklidir. Burada yalnızca şeylerin düzeninin insanı ve ahlaksal tanrısallık varsa, aralarında derin iletişim varolamaz. Şeylerin düzeni içinde olan insan bu düzeni aynı anda hem ortadan kaldırıp ve hem de koruyamaz. Kötülüğün şiddeti, düzenin bir yokediş tarafından ortadan kaldırılması için devreye girmesi gerekir ama sunulan kurbanın kendisi de tanrısallıktır.

Aracılık ilkesi, içinde kurbanın içten düzene bir geçiş, bir dönüş açmak için yokedildiği kurban etmenin içinde verilmiştir. Ama kurban etmenin aracılığı içinde, kurban edicinin eylemi ilke olarak yapısını doğrudan uzatan tanrısal düzene karşı değildir. İyiliğin egemenliğinin dünyasının böyle tanımladığı cinayet aksine ahlaksal tanrısallığın dışındadır. Kötülüğün şiddetine boyun eğen kişi aynı zamanda aracı olarak da adlandırılabilir ama bu, kendini yokedişin gücüne kaptırdığı ve kendi kendini reddettiği ölçüdedir. İntikam tanrısını çağıran kötülüğün basit kurbanı, bu adı alamaz çünkü kurban istemeden aracılığın şiddetine boyun eğmiştir. Ama tanrısallık kendiliğinden cinayeti çağırır, aracılık şiddetin ve parçaladığı varlığın ortak eseridir.

Gerçekte ahlaksal tanrısallığın kurban etmesi hiçbir zaman genelde tasarımlanan anlaşılamaz bir gizem değildir. Hizmet *eden şey* kurban edilmiştir ve egemenliğin kendisinin şeylerin düzenine hizmet etmeye indirgendiği andan itibaren egemenlik bir şey olduğu sürece ancak yokedilişi ile tanrısal düzene yer verilebilir. Bu, gerçekten (fizik olarak) yokedilebilen bir varlık içinde tanrısalın konumunu varsayar. Böylece şiddet izlenebilen ve izlenmeyen bir intikamdan bağımsız olarak şeylerin düzenini ortadan kaldırır ve aynı zamanda onu korur. Tanrısallık ölümün içinde gerçek düzeni alt-üst eden bir boşalımın eğemen gerçeğini kabul eder ama onu kendine döndürür ve bundan dolayı artık kendi içinde bu düzene hizmet etmez tanrısallık şeylerin boyun eğdiği gibi bu düzene boyun eğmeyi bırakır.

Böylece tanrısallık egemen iyiliği ve egemen aklı şeyler düzeninin koruyucu ve işlemci ilkelerinin üstüne çıkarır. Veya daha doğrusu bu kavranabilir biçimlerden, aşkınlık deviniminin yaptığı şeyi, *içine içtenliği yerleştirdiği,* varlığın kavranılamaz bir öte-tarafını oluşturur.

Ama şiddet deviniminin kötülükten bağımsız olarak verildiği aşkınlıktan çok daha güçlü olarak (duyarlı dünyadan aklın çıkarılması içinde), tanrısallığın kurban etmesi, verili şiddetlerin genel dışlanmasına bağlanır. Onsuz tanrısallığın şeyler düzeninden çıkarılamayacağı şiddetin kendisi, olmamak zorunda olarak atılır. Tanrısallık ancak mahkum ettiği şeyin aracılığıyla tanrısal olarak kalır.

4) İşleme sokulan tanrısal.

Olmamak zorunda olan bir aracılığın paradoksu yalnızca içsel bir çelişkiye dayanmamaktadır. Bu paradoks genel olarak gerçek düzenin ortadan kaldırılması ve korunması içinde çelişkiyi yönlendirir. Gerçek düzen aracılıktan itibaren, kaybedilen içtenliğin aranmasına bağımlıdır ama içtenliğin ve şeyin derin ayırımının peşinden karışıklıkların çokluğu gelir. İçtenlik - kurtuluş bireyselliğin ve sürenin (işlemin) biçimi üzerinde bir şey olarak ele alınmıştır. Süre, işlemin yönlendirdiği süregitme kaygısından itibaren ona bir temel olarak verilmiştir. Süre aynı zamanda gerçek düzenin işlemlerine benzer işlemlerin sonucu olarak ve bu gerçek düzenin içinde izlenerek ortaya konmuştur.

Aslında içten düzen gerçek düzeni ancak yüzeysel bir biçimde kendine bağımlı kılar. Ahlakın egemenliği altında, onun dönüşünü sağladığını ileri süren tüm işlemler gerçek dünyanın gerektirdiği işlemlerdir koşul olarak verilen yaygın yasaklar temel olarak şeyler dünyasının düzensizliğini korumayı amaçlarlar. Sonunda, kurtuluş insanı, şeyler düzeninin ilkelerini içten dünyanın içine o kadar sokmuştur ki bu üretici düzeni içten düzenin yokedici yakışlarına bağımlı hale getirmemiştir.

Böylece aracılığın ve kurtuluş eserlerinin bu dünyası öncelikle sınırlarının aşımına götürür. Burada yalnızca ahlakın mahkum ettiği şiddetler her taraftan özgür olmamışlardır, aynı zamanda örtük bir tartışma, gerçek düzene hizmet eden kurtuluş eserleri ile bu gerçek düzenden kaçan, dar ahlakın inkâr ettiği ve kaynaklarını mimarinin, dinsel usulün

veya gözlemci aylaklığın israfçı yokedişlerine adayan eserler arasında oluşmuştur.

IV
ENDÜSTRİYEL İLERLEME

1) Tanrısal içtenlik ile gerçek düzen arasındaki ilişkinin mutlak yokluğu.

Öz olarak aracı dünya eserler dünyasıdır. Burada yün örme gibi dua yapılır yani hesapları dışlayan şiddetli itkiler nedeniyle yalnızca içten düzene göre değil, aynı zamanda anlık arzu tatmininden daha fazla önemi olan gelecekteki bir sonuç amacıyla üretim dünyasının ilkelerine göre davranılır. Verimsiz eserler gerektiğinde bu dünyada bir tatmin payı bırakırlar. Bu dünyaya tanrısal görkemlerin (yani içtenliğin) bir yansımasını getirmek övgüye değerdir oysa, ona atfedilen değerin ötesinde bu eylemin anlık değeri vardır. Ama her olabilirlik kurtuluş işlemine boyun eğmek zorunda olduğu için, övgüye değer eylemin ve tanrısal görkemlerin çelişkisi akılda doğrulanan ahlaksal yapıt içinde daha da acı vericidir.

Eserlerin etkisi uzun sürede, tanrısallığı -ve tanrısallık arzusunu- şeyin kutsal -dışı özelliğine indirgemektir. Tanrısalın şeye, tanrısal içtenliğin işlem dünyasına olan zıtlığı eserlerin değerinin yadsınmasında -tanrısal inayet ile saygınlıklar arasındaki tam bir ilişki yokluğunun olumlanmasında- yeniden ortaya çıkar. Duyarlı dünyanın akılcı dışlanmasın-

dan ve tanrısallığın kurban edilmesinden sonra- eserlerin değerinin yadsınması, tanrısalın şeyler düzeninden çıkarılmasının üçüncü biçimidir. Ama bu hayranlık uyandıran reddetme yağmuru bertaraf etmek için ırmağa atlayan çılgını düşündürtmektedir. Kuşkusuz eserlerin atılışı, aracı dünyanın uzlaşımlarının eleştirel sonucudur ama bu bitmiş bir eleştiri değildir. Gelecekteki zamanın ve buradaki dünyanın öte-tarafının içinde kaybedilen içtenliğe dönüşü koruyan kurtuluş ilkesi, yalnızca olmadığı şeye bağımlı olabilmek değil de aynı zamanda yalnızca anında ve buranın içkinliğinde verilebilmek olan özünü bilmemektedir... Öte-tarafa teslim edilen bir kurtuluşu korumak ve eserleri yadsımak, içtenliğin bensiz değil de ancak benim için yeniden bulunabilineceğini unutmaktır. Eğer içtenlik benden kaçıyorsa kendi içinde yenilenmiş içtenlik ne anlama gelmektedir ? Aklın aşkınlığı anlık düşünceyi anımsama yoluyla duyarlı dünyanın hapishanesinden çekip çıkarıyordu; ve gerçek düzenin tanrısallığını kurtaran aracılık eserlerin güçsüzlüğünü ancak buranın terkedilişi olacak bir anlamsızlık nedeniyle ortaya çıkarır. Her şeye rağmen bu, tanrısallığın içtenliğinin ve insanın olabilirliği olarak bir noktada değilse, tanrısal içtenlik ortaya konamaz. Ama eserlerin değerinin yadsınması içindeki tanrısal aşkınlığın konumu öte-tarafın ve buranın ayırımını tamamlamaktadır: bundan dolayı burası şeye indirgenmiştir ve tanrısal düzen anıtlarda ve dinsel şenliklerde olduğu gibi buraya sokulamaz.

Bu bir anlamda en zorunlu reddetmedir: bu reddetme insanın tam olarak gerçek düzene bağlandığı ve işlem tasarı-

larıyla sınırlandığı ölçüdedir. Ama sorun eserler insanının güçsüzlüğünü göstermek değildir, insanı eserler düzeninden çekip çıkarmaktır. Değerlerinin yandsınmasının gerçekleştirdiği ve içine insanı kapatan ve onların anlamını değiştiren şey tam da bunun zıttıdır. Değerlerin yadsınması, içten düzene bağımlı eserler dünyasının yerine, içinde egemenliklerinin tamamlandığı bir dünyayı, kendi gelişiminden başka bir amacı olmayan bir eserler dünyasını koyar. Bundan dolayı burada yalnızca üretim ulaşılabilirdir ve ilgiye değerdir; verimsiz yoketme ilkesi yalnızca öte-tarafta vardır ve burası için geçerli olamaz.

2) Üretimin verimsiz yokedişle olan ilişkilerin genel görünüşü.

Eserlerin tanrısal değerinin bu şekilde açtığı şey, bağımsız şeylerin egemenliğidir. Bu kısaca endüstri dünyasıdır.

Arkaik toplumda, kuramsal olarak, şeyler dünyası amaç olarak içten şiddete sunulmuştur ama bu dünya bir koşulda sunulur bu şiddetin egemen olarak kabul edilmesi ve aslında gerçek amaç olmasıdır üretim kaygısı yalnızca korkulu bir yedekliktir; aslında, *üretim verimsiz yokedişlere bağlanmıştır*

Askeri düzende, şeyler dünyasının uygun kaynakları ilke olarak kapalı toplulukları evrensele götüren bir imparatorluğun gelişimine adanmışlardır.

Ama askeri etkinlik, olduğu haliyle şeyler düzeni için yalnızca evrensel biçimi ve değeri istemekten başka bir şey yapmaz.

İmparatorluğun sınırlarına ulaşılamadığı ölçüde, üretimin amacı temel olarak askeri güçtür ve bu sınırlara ulaşıldığı zaman askeri güç ikinci plana atılır. Zaten, bir imparatorluğun akılcı organizasyonunun gereksinimlerinin dışında, üretilen kaynakların kullanımı ile ilgili olarak, şeyler düzeni, içten düzen karşısındaki ilk evrede arkaik toplumun kapalı ilişkilerini korumuştur; *üretim verimsiz tüketime bağımlı kalıyordu.*

İmparatorsal gelişmenin sınırına ulaşıldığı zaman, aracılık daha az kapalı olmayan ama daha karmaşık olan ilişkileri getirir. Üretimin kullanımı kuramsal olarak ahlaka bağımlıdır ama ahlak ve tanrısal dünya derin olarak birbirlerinin içine girerler. Tanrısal dünya gücünü mahkum ettiği şiddetli bir yadsımadan alır ve ahlakın gerçek temeli ile yani şeyler düzeni ile karışmasına rağmen tanrısal olarak kalır. Arkaik dünyanın açık çelişkisini, bu koşullarda, üretimi tüketen tanrısalın saymaca bir üstünlüğü ile görünür uyumu izler. Bu üstünlük, arkaik düzenle kuramda bir farklılık göstermeden, onu daha az saymaca olmayan şu üstünlükle sarar üretime bağlanan ahlaksal düzen. Arkaik toplumun kapalılığı sürmüştür ama arkaik toplumda kaynakların tüketiminin üretimi tam da verimsizlik özelliği (tanrısal özelliği) nedeniyle desteklediği kabul edilirken, aracılık toplumu kurtuluşun verimsiz amacını edinerek bu amaca üretici işlemler düzeninde ulaşmak ister. *Verimsiz tüketim aslında, bu belirsiz perspektifler içinde, egemen bir bölümü korumuştur ama üretici işlem ilkesi genel olarak bilince egemen olmuştur*

Bundan dolayı, etkisinin tanrısal düzen içinde gerçekleş-

tiği savında olduğu ölçüde, bağımsız üretici işlemin egemenliğine ulaşmak için işlemin değerini tartışma konusu yapmak yeterlidir. Eylemler, yeniden bulunan içtenliğin (kurtuluşun veya tanrısal görkemin bu dünyaya girişinin) karşısında bağımlı bir değere sahip olmaktan çıkarlar. Böylece yol işlemsel güçlerin belirsiz gelişimine açılır. İçten düzen ile şeyler düzeni arasındaki tamamlanmış ayrılmanın etkisi, üretimi arkaik amacından (fazlalığının verimsiz tüketiminden) ve aracılığın ahlaksal kurallarından kurtarmaktır. Üretimin fazlalığı üretici donanıma, kapitalist (veya post-kapitalist) birikime ayrılabilir.

3) Tamamlanmış indirgeme dünyası veya şeylerin egemenliği.

Kaybedilen içtenliğin binlerce yıllık aranışı, işlemsel yolların geçiciliğinin bilincindeki ama kendine ait yollarla içten olmayacak şeyi daha fazla arayamayan üretici insanlık tarafından terkedilmiştir.

İnsanlar şöyle demeye başlamışlardır 'Üretici güçleri git gide artan bir dünya kuralım. Maddi ürünlere olan gereksinimlerimize git gide daha fazla yanıt veririz.'

Kendisinin bağımsız şey insanı haline gelmesiyle insanın hiçbir zaman yapmadığından daha fazla kendinden uzaklaşmasına duyarlı hale geliyor. Bu tamamlanan ayrılış, yaşamını kararlı bir şekilde, artık yönetmediği ama sonuçlarının onu korkuttuğu bir devinime terkediyor. Bu devinim mantıksal olarak üretimin önemli bir bölümünü yeni donanımların kurulmasına ayırıyor. Üretilen kaynakların fazlalığının

yoğun bir tüketim (üretim miktarı ölçüsünde) olabilirliğini yoketmiştir aslında ürünler, tüketiciler pratik olarak gerekli parayı sağlamak için üretim araçlarının gelişiminin ortak eserine katkıda bulunmayı kabul etmeleri koşuluyla verilebilirler. Bu eser büyük iştir ve ona tercih edilebilen hiçbir şey yoktur. Gerçekten bundan daha iyi olan hiçbir şey yapılamaz. Eğer bir şey yapılırsa kuşkusuz bu, onu devrimci yöntemlerle daha akılcı (gelişim yönünde daha etkili) hale getirmek için savaşılmıyorsa ona katılmak zorunda olmaktır. Ama hiç kimse hizmetin bu egemenlik ilkesini tartışmıyor.

Aslında hiçbir şey onu yıkıma götüren şeye karşı koyamaz. Çünkü geçmişin egemen bireyliklerinin arasında ilerleyebilen ve egemence 'bana hizmet edeceksiniz' diyebilen bir bireylik yoktur.

İnsanlık kitlesi endüstriyel yapıta onayını vermiştir ve bu yapıtın yanında varlığını sürdürdüğünü ileri süren şey egemen düşkün görünümünü gerçekleştirir. İnsanlık kitlesinin haklı olduğu açıktır: endüstriyel gelişme ile karşılaştırıldığında kalan anlamsızdır. Kuşkusuz bu kitle kendini şeyler düzenine indirgenmeye bırakmıştır. Ama bu genelleşmiş indirgenme, şeyin bu mükemmel tamamlanışı bilinçli konuma gerekli ve insanın şeye indirgenme sorununun tam olarak gelişmiş koşuludur. Yalnızca, şeyin her şeyi indirgediği, eskiden kendisiyle zıtlaşan şeyin kapalı durumların -ve kaçınılmız kayışların- yıkımını ortaya çıkardığı bir dünyanın içinde içtenlik şey kadar uzlaşım olmadan kendini gösterebilir. Yalnızca üretim araçlarının devasa gelişiminin, zenginliklerin verimsiz tüketimi -içten düzenin özgür boşalımları için-

de kendinin bilincinin tamamlanması- olan üretimin anlamını tam olarak ortaya çıkarma gücü vardır. Ama kendi üzerine bu dönüşü gerçekleştiren kendi kendine açımlandığı ve tüketime adanmış üretimi gördüğü an, tam da üretim dünyasının ürünleriyle artık ne yapacağını bilemediği andır.

4) Şeyin açık bilincinin tamamlanmışlığı ya da bilim.

Kendini açık bilincinin tamamlanmış koşulu, gerçek düzenin (yani nesneler dünyasının) açık bir bilincinin tamamlanması olan bilimdir. Bilim sıkıca şeylerin bağımsızlığına bağlanır. Ve bilim kendi içinde şeylerin bilincinin bağımsızlığından başka bir şey değildir. Bilinç, bilgi düzeyi üzerinde mitolojinin düzeni olan içten düzene sırtını dönerken, mitsel belirlenimlere bağımlı olduğu sürece nesnelerin açık bilinci olamaz. Aletin nesnenin aşkınlığını yönlendirdiği ilk durum içinde, ancak tinin karışık biçimi içinde bilinç nesnesini tanımlar, o halde bilinç, ayrık bir biçimdeki (aşkın) nesnenin açık bilinci değildir nesnenin ayrık bilinci hala benlik duygusunun içinden çıkmamıştır. Kurban etmeye yoğunlaşmış dikkatin içinde, bilinç en azından kutsal dışı şeyin düşünülüşünden, kurban etmenin içtenliğinin düşünülüşünden ayrılmıştır ama bu durumda tamamen korkunun içindedir ve kutsallığın karanlık duygusuna saplanmıştır. Böylece nesnelerin açık bilinci ancak dikkatin özünün ona sırtını döndüğü ölçüde verilmiştir. İşlemsel biçimlerin önemi ve imparatorsal (evrensel) bir düzenlemeye doğru yönelmiş dikkatin içinde mümkün olmuştur. İnsan düşüncesi mitsel düzenin katı belirlenimlerinden kaçmıştır ve bilincin akılcı

biçimlerini düzenlemiştir. Ama açık bilginin yolu hazırlandığı ölçüde, bu içten düzenin bilgisi için kullanılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde açık bilince karma bir içerik verilmiştir. Öz olarak gerçek-dışı olan içten düzen, keyfi mitsel tasarımlarını nesneler bilincinin mantıksal biçimlerine uyarlamıştır. Böylece içten düzen kendisini değil de, gerçek düzenin ilkelerine bağımlı olarak ona içten kalmasını sağlayan uzlaşımları ile getiren egemen kararları bilincin tüm alanı içine sokmuştur. Yalnızca içtenin ve gerçeğin tamamlanmış ayırımında ve bağımsız şey dünyasında bilim yavaşça bilincin karma önermelerinden kurtulmuştur. Ama bilim eksiksiz başarısı içinde insanın kendinden uzaklaşması işlemini tamamlamış ve bilim adamı kişiliğinde tüm yaşamın gerçek düzene indirgenmesini gerçekleştirmiştir. Böylece bilgi ve etkinlik, aynı anda birbirine bağımlı olmadan gelişerek tamamlanmış gerçek bir dünyanın ve bir insanın gerçekleştirilmesini başarmışlardır. Bu dünyanın ve bu insanın karşısında içten düzen ancak uzatılmış kem küm etmelerle temsil edilebilmiştir. Bu kem küm etmeler, genel olarak hala gerçeklik ilkesine karşı içtenlik ilkesini koyma özelliğine sahip olmaları nedeniyle hala eşi az bulunur bir gücü ellerinde tutmaktadırlar, ama onları benimseyen iyiniyet her zaman düş kırıklığının izini taşımaktadır. Bu sesler ne kadar cansız ! Kayışları insanı, gerçeğin net ifadesi önünde savunmasız bırakıyorlar ! Otorite ve gerçeklik, tamamen, şeyin, üretimin ve üretilen şeyin bilincinin yanındadır. Kalan her şey yalandır ve karışıklıktır.

Eşit olmayan bu durum sonunda sorunu net olarak orta-

ya koyar. İçten düzeni gerçek dünyanın ve insanın gerçekliğine ve otoritesine çıkarmamak, ondan yoksun kalmak demektir. Bu, tam olarak, bilim tarafından düzünlenen açık ve bağımsız bilincin alanı üzerinde, içeriklerinin ortaya çıkışının uzlaşımlarının yerine geçilmesini varsayar. Bu, bilimin nesneleri aydınlatmak için hazırladığı lambayı içtenliğe doğru yönlendiren **KENDİNİN BİLİNCİNİ** varsayar.

5) Kendinin bilinci

İçten düzenin bilgisine hazırlanan bilimin bir kullanımının gerçekliği öncelikle, içtenlik insanlarının bağımsız önermelerine bilimsel bir biçim verme olanağını ortadan kaldırır. Kuşkusuz nesnel bilgi ile içtenlik arasındaki ilk fark, nesnel bilginin nesnenin her zaman onu aydınlatacak ışığı bekleyebilmesini istemesine karşın, ışığı arayan içtenliğin doğru bir biçimde yansıtılmasını bekleyememesidir. Eğer içten düzenin eski duruma getirilmesi açık bilinç düzlemi üzerinde gerçekleşirse, eğer kayışların içtenliğini ortaya çıkarma gücüne sahip olan açık bilincin gerçekliğini ve otoritesini isterse, buna rağmen eski duruma getirme içten varoluşun durdurulması ile yapılamaz. Ve açık bilinç istencinin sözkonusu olduğu ölçüde, içtenlik doğrudan ayrık bilgilerin düzlemi üzerinde belirecektir. Ayrık bilgi ile içten düzeni birbiriyle uyuşturmanın güçlüğü onların zaman içindeki zıt varoluş biçimlerinden kaynaklanmaktadır. Tanrısal yaşam doğrudandır, bilgi durdurmayı ve beklemeyi gerektiren bir işlemdir. Tanrısal yaşamın zaman içindeki doğrudanlığına, mit ve kayıcı düşüncenin biçimleri yanıt verir. İçten bir deneyim kuş-

kusuz gizemciliği terkedebilir ama gerçekleştiği her defasında toplam bir soruya tam bir yanıt olmak zorundadır.

Bu koşullarda hiç kimse, bilgisizliğin konumu dışında, nesnel bilginin biçimleri içinde verilen gereksinime doğru olarak yanıt veremez. Temel bir bilgisizliğin olumlamasının başka taraftan gerçekleşmesi olgusundan bağımsız olarak, sözkonusu şeyin açık bilinci, içten yaşamı, öncelikle karanlık özelliğinin bilincinin ve içten düzenin boşalımının bu ani uyuşumu yalnızca geleneksel önvarsayımların yadsınması içinde verilmemiştir, bu uyuşum aynı zamanda bir kez formülleştirilmiş hipotezi içerir 'içtenlik açık bilincin sınırıdır; açık bilinç, kendisine bağlanan şeylerin değişimleri dışında, içtenlik hakkında açık ve ayrık olarak hiçbir şeyi bilemez.' (Korkunun imkansız işlem olgusu içinde bulunduğu ölçünün dışında, korku hakkında hiçbir şey bilmiyoruz.) Böylece kendinin bilinci, doğrudanlığın ve işlemin eşanlı gereksinimi dilemmasından kurtulur. Doğrudan yadsıma, işlemi şeylere ve böylece sürenin alanına doğru döndürür.

İçten düzenin geleneksel konumlarının zayıflığı, gerçekte, ister bu düzene işlemsel özellik atfetmiş olsunlar, ister işlemden yola çıkarak ona ulaşmaya çalışmış olsunlar, onu her zaman işlemin içine koyan insan kuşkusuz, işlem ile içtenlik arasında bir bağ kendisinde yokmuş gibi yapamaz. Bunu yaparsa ister içtenlik olsun, ister işlem olsun bunların yokolması gerekir. Ama yapabileceklerin hepsi, işlem yoluyla şeye indirgenmiş olduğu için, *zıt işlemi, indirgenmenin bir indirgenmesini* gerçekleştirmektir.

Diğer bir anlatımla, çeşitli dinsel konumların zayıflığı,

şeylerin düzenini değiştirmeye çalışmadan bu düzenin bozulmasına boyun eğmiş olmaktır. Aracılık dinlerinin hepsi, bir düzene yalnızca ahlakın sınırlarıyla karşı koyarak, onu olduğu gibi bırakmışlardı. Arkaik dinler gibi, bu düzeni ancak onun değişmezliğini sağlamak koşuluyla kaldırarak, kesin olarak onu korumayı amaçlamışlardır. Sonunda, gerçeklik ilkesi içtenliğe üstün gelmiştir.

Kendinin bilincinin gerektirdiği şey, gerçeği söylemek gerekirse, şeylerin düzenini yokedemez (aynı şekilde şeyler düzeni hiçbir zaman içten düzeni sonuna kadar yoketmemiştir). Ama gelişimin tepesine ulaşan bu gerçek dünya, içtenliğe indirgenebileceği anlamında yokedilebilir. Daha doğrusu, bilinç, içtenliğe ona indirgenmesini sağlayamaz ama kendi işlemlerini tersinden yeniden ele alabilir, öyle ki bu işlemler sınırda yokolurlar ve bilincin kendisi de kesin olarak içtenliğe indirgenmiş olur. Tabii ki bu karşı-işlemin bilincin devinimi ile zıtlaşan hiçbir şeyi yoktur aksine bu karşı-işlem bilinci tamamlar ve hiç kimse, bilincin sonunda derin olarak olduğu şeye -herbirimizin öncelikle bildiği bilincin olduğu şeye- indirgendiğini yeniden farkettiğinde şaşırmayacaktır. Ama bu ancak bir anlamda açık bilinç olacaktır. Bu bilinç içtenliği ancak gecede bulacaktır. Bunun için ayrık aydınlığın en üst derecesine ulaşmış olacaktır ama insanın veya varlığın olabilirliğini o kadar iyi tamamlayacaktır ki içine gireceği dünyadaki içten hayvanın gecesini ayrık olarak yeniden bulacaktır.

6) Şeylerin genel yokedilişi.

Bir taraftan hazırlanmış biçimi altında açık bilince baştan sahip oluyoruz. Diğer taraftan üretim dünyası, şeyler düzeni, ürünleri ile ne yapacağını bilmediği gelişim noktasına ulaşmıştır. İlk koşul yokedişi mümkün hale getiriyor, ikinci koşul onu gerekli hale getiriyor. Ama bu, gökler dünyası içinde, daha doğrusu genelde dinsel girişimin gerçekleştiği gerçek-dışılık içinde yapılamaz. Aksine karar anı, en yoksul ve en az içten olan yönlerin ele alınmasını gerektirir. Şimdi insanın şeye indirgenme dünyasının en altına inmek gerekiyor.

Odama kapanabilir ve orada beni çevreleyen nesnelerin açık ve ayrık anlamını araştırabilirim.

İşte masam, sandalyem, yatağım. Çalışmanın bir sonucu olarak buradalar. Onları yapmak ve odama yerleştirmek için şimdiki anın yazarını reddetmek gerekmiştir. Aslında onların bedelini ödemek için benim de çalışmam gerekmiştir yani kuramsal olarak, eşit yararlılıktaki bir çalışmayla, onları yapan ve taşıyan işçilerin çalışmasını ödünlemem gerekmiştir. Bu çalışma ürünler sürmesini sağlayacak olan kasabın, fırıncının ve köylünün çalışmalarının bedelini ödeyebileceğim.

Şimdi masamın üzerine bir büyük bardak içki koyuyorum.

Faydalıydım, bir masa, bir bardak, vs. satın aldım.

Ama buradaki masa artık bir çalışma aracı değil benim içki içmemi sağlıyor.

İçki bardağımı masanın üzerine koyduğu ölçüde marangozun çalışmasını yoketti. En azından bu odada, çalışmanın

zincirlenmesi ile ağırlaşmış bu masanın bir an için benim zincirden kurtulmamdan başka bir amacı olmamıştır.

Şimdi, çalışma masamda kazanılan paradan yaptığım kullanımı anımsayacağım.

Eğer bu paranın bir kısmını ziyan ettiysem, kalanın beni yaşattığı zamanın bir kısmını ziyan ettiysem, masanın yokedilmesi işi çoktan ilerlemiş demektir.

Anı saçlarından bir kez yakaladıktan sonra, önceki tüm zaman çoktan kavranan bu anın gücü içinde kalır. Ve buraya ulaşmamı sağlayan tüm kalıcılıklar, tüm işler birdenbire yokedilmişlerdir, bu küçük anın okyanusu içinde bir ırmak gibi sonsuzca boşalmışlardır.

Bu devasa girişim dünyasında, önemsiz anın içindeki kesin bir kaybedişten başka bir amacı olan bir şey yoktur. Şeyler dünyasının, içinde çözüldüğü gereksiz evrenin içinde hiçbir şey olmaması gibi, çabalar birikimi bir anın boşluğu yanında hiçbir şeydir. Boş sözcüğünün küçültücü değerini doğrulayan, zamanın kaybolup gidişi korkusuyla değersiz işlemlerin içine gizlice giren özgür ama bununla birlikte boyun eğen andır.

Bu, içten an içinde çözülmüş ve tüketilmiş nesnelerin gözönüne alınmasını *kendinin açık bilincinin* bir temeli olarak sunar. Bu, diğerini yiyen hayvanın konumuna geri dönüştür, bu, nesne ile ben arasındaki farkın yadsınmasıdır veya bilinç alanı üzerinde bu halleriyle nesnelerin genel yokedilişidir. Açık bilincimin alanı üzerinde onu yokettiğim ölçüde masanın benimle dünya arasında ayrık ve donuk bir ekran oluşturması biter. Ama yokedişime gerçek düzen içinde-

ki sonuçlarını vermezsem, bu masa bilinç alanım üzerinde yokedilemez. Gerçek düzenin indirgemesinin gerçek indirgenmesi ekonomik düzen içine temel bir alt-üst oluşu getirir. Ekonominin devinimini korumak gerekirse, aşırı tüketimin dışarıya bir ırmak gibi aktığı noktayı belirlemek sözkonusu olur. Bu aynı zamanda en küçük bir bilinç olmadan da yapılabilir. Ama etkin olarak yokedilmiş nesnelerin insanları da yoketmemeleri açık bilincin baskın olması ölçüsünde gerçekleşir. Öznenin bir birey olarak yokedilmesi aslında bu haliyle nesnenin yokedilmesi içinde vardır ama savaş bunun kaçınılmaz biçimi değildir bu her şeye rağmen onun bilinçli biçimi değildir (en azından eğer kendinin bilinci genel anlamıyla insani ise).

İlgilisine.....

Açık bilinçten kaynaklanan ve dinin esrimesel biçimini değilse de en azından gizemsel biçimini dışlayan dinsel bir davranışın konumu, bugünkü dünyada bulunan dinsel konumların zayıflığına çare bulma kaygısındaki kafaları meşgul eden birleşme girişimlerinden derin olarak farklıdır.

Dinsel dünya içinde, çeşitli disiplinlerin arasındaki bağı araştıran ve sanyasinle roma papazını veya Kierkegaard'cı papazla sufiyi karşı karşıya getiren şeyi kesin olarak yadsımak isteyen duyguların uyumsuzluğundan korkanlar -her iki yandan da- içten düzen ile şeyler düzeni arasındaki bir uzlaşmadan doğan şeyi iğdiş etme işini tamamlamaktadırlar. *Şiddet* ile *bilinci* birleştirmek için gerekli erkekliğin en uzağında olan fikir 'sentez' fikridir. Ayrık dinsel olabilirliklerin ortaya çıkardıkları şeyin toplamını çıkarma ve onların ortak içeriğinden evrenselliğe yükselen insansal bir yaşamın ilkesini oluşturma kaygısı, tatsız sonuçlara rağmen kuşku götürmez görünmektedir, *insansal yaşamın en uzağa götürme deneyimi olduğu kişi için, evrensel toplam* zorunlu olarak zaman içindeki dinsel duyarlılığın toplamıdır. Canlı dinsel dünyanın bir çöküntüsünün (bir geleneğin dar görüşlülüğünü terkeden bu sentetik biçimler içinde ortaya konan) bu açık çıkışı, biçimsel okumasının mümkün olduğu hiyeroglifler gibi dinsel duygunun arkaik görünümlerinin bize anlamlarından bağımsız olarak görünmesi ölçüsünde verilmemiştir; ama eğer bu anlam verilmişse, eğer özellikle, en az açık olan ama aynı zamanda en tanrısal ve en yaygın olan kurban etme davranışı bize kapalı olmaktan çıkarsa, insansal deneyimin toplamı bize verilmiş olur. Ve eğer kişisel olarak

açık bilincin en üst derecelerine yükselirsek, bu artık içimizdeki köleleşmiş şey olmayıp, tepeden tırnağa, hayvanlıktan bilime ve arkaik aletten şiirin anlamsızlığına kadar bu dünyadaki bulunuşunun evrensel insanlığın bulunuşu olduğu *egemendir* Egemenlik bütünlüğü canlandıran özgür ve içsel olarak parçalayıcı şiddet devinimini gösterir, gözyaşları, esrime ve kahkahalar içinde çözülür ve gülüşün, esrimenin veya gözyaşlarının içindeki imkansızı ortaya çıkarır. Ama bu şekilde ortaya çıkarılan imkansız artık kayıcı bir durum olmayıp, tam da artık kendine sırtını dönmeyen kendinin egemen bilicidir.

İNSANSAL YAŞAMIN MÜMKÜN OLAN EN UZAĞA GİDEN BİR DENEYİM OLDUĞU KİŞİYE...

Ben, düşüncemi dile getirmek istemedim ama ayırımsızlığın içinden senin düşündüğün şeyi ortaya çıkarmada sana yardımcı olmak istedim.

Sen benden, sağ bacağının sol bacağından farklı olmasından daha fazla farklı değilsin ama bizi birleştiren şey, **CANAVARLAR DOĞURAN - AKLIN UYKUSUDUR.**

Ek

GENEL TABLO VE KAYNAKÇA

Eşanlı olabilirliklerin gelişimini aynı anda görsel perspektiflerin biçimi üzerinde görmeyi sağlayan bir tabloyu [4] yapmak zorunda olduğumu düşünüyorum. Bu şekil, evrelerinin zıtlaşmadan zıtlaşmaya, durgunluktan harekete doğru gittiği gelişmenin diyalektik bir özelliği üzerinde durmaktadır. Ama özellikle açık olmanın üstünlüğünü sunmaktadır.

Ne yazık ki bu açıklık sakıncasız değildir.

Bu açıklık yazımı ileri sürdüğü bir özellikten yoksun bırakmaya yöneltmektedir.

Yapabildiği ölçüde, bilincin son durumunda sahip olacağı biçim altında önceleyen mantıksal hareketi, tarihsel veya etnografik biçimlerinin bir hazırlanışından çıktığı şekliyle vermeyi amaçladım. Böylece bundan tartışmayı ve kaynakçayı çıkardım. Onlara kesinlikle yabancı oldukları ölçüde, bu gelişmeleri özel gerçekliklerin incelenmesinde daha az bağlamak istiyordum: tanım olarak bu gerçeklikler dile getirdikleri gerekliliğe kaprisli ve her zaman eksik bir biçimde yanıt veriyorlar. Son noktada, bu gereklilik hiçbir zaman kaçınılmaz olmadan belirli bir anda rol oynamıyor olabilir. Benim tarafımdan bağlantılı olarak sunulan biçimler bazen birbirlerinden sonra gelişmiş olabilirler. Diğer taraftan, sürekliliğin kural olmasına ve geçiş biçimlerinin tarih içinde önemli bir yer işgal etmelerine karşın, sanki bir süreksizlik varmış gibi bir hareketin evrelerini eklemlemek zorunda kaldım. Zaman içinde çok farklı uygarlıkların birbirleriyle temasından doğan karma biçimler aynı şekilde karışıklığa neden olmaktadırlar. Sonuç olarak, herhangibir evrede düzenli ola-

[4] Bu tablo Bataille'ın kağıtları arasında bulunamamıştır.

rak verilen koşulların daha sonraki bir evrede yeniden bulunmaları ve rol oynamaları açık bir olgudur.

Tabii ki, bu görünür serbestlik hiçbir şekilde daha kesin olarak gerekli olan olabilir tartışmaların tersine doğru gitmez. Burada tamamlanıştan uzak bir çalışmanın sözkonusu olduğunu yineliyorum. Ve kesin olarak, bitirilen çalışma, eğer mümkün olmuşsa, rastlantısal tartışmalardan doğmuş olmak zorundadır. Bu, özel bir noktanın karşıcılığını tasarlanmış bütünlüğün sağlamlığının karşıcılığına bağlayan ortak bir perspektif yanlışlığıdır. Bu bütünlüğün kendisi benim kendi itirazlarımın sonucudur ve belirli bir noktadan sonra hiçbir zaman onu açıkça değiştirmek zorunda kalmama rağmen, bu itirazların içinde onu zenginleştirmeyen bir tanesi yoktur. Genel bağlantı verildikten sonra, doğrulanmış bir çelişki inkarcının kolaylıkla hayal ettiği saldırı değildir, bu bir yardımdır. (Örnek olarak Mircea Eliade'ın dostça müdahalelerini iletmekten mutluyum özellikle bu müdahalelerden birisi, benim tinler dünyası içinde 'en üst Varlık'ın yerini belirlememi sağlamıştır.) Bir bağlantının zorunlu olarak tarihsel dünyanın kaprisli verilerinden uzaklaşmak zorunda olduğu doğruysa, bu verilerin içinde bütünlüğe indirgenmesi gerekmeyen bir tane veri bile yoktur ve yalnızca bütünlük bu indirgemelerle alşıtırıldığı ölçüde diğerlerine kendi düşüncelerinin içeriklerini kolaylıkla ortaya çıkarabilecektir.

Düşüncenin açık bir devinimi fikrini edinmeleri konusunda benzerlerime yardım etmek isterdim. Düşüncenin sonuçlarının tuhaf bir biçimde rekabet deneyimlerine bağlı olduğu doğrudur. Hiç kimse düşündüğünü, ifadenin sahip

olacağı gerçek otoriteden ayıramaz. Ve otorite, biraz keyfi olan geleneksel kuralları kendini ifade eden kişiyi düşüncesinden hatasız ve kesin bir işlem fikrini oluşturmaya yönlendiren, oyunlar sırasında kazanılır. Bu, oldukça hoşgörülebilir bir komedidir ama bu komedi düşünceyi, hiçbir zaman beğeninin değil de her zaman yardımın peşinde zorunlu olarak acılı ve açık gerçek bir girişimle hiçbir ilgisi olmayan gösterişlerin içine kapatır.

İzlenen yöntemin bu doğrulanması, kavranılabilirliğe dokunan gerçek sakıncaları görmemi engelleyemez. Tasarımlar, ancak atfedildikleri gerçekliklerden ayrıldıkları andan itibaren tam anlamlarını kazansalar bile, eğer genel olarak tarihsel biçimlerini aydınlatmayı sağlamıyorlarsa onların tam bir kavrayışına sahip olunamaz. Sistematik olarak kesin atıflardan sakınmak zorunda olan bu şema, şekillerinin yardımıyla, tarihin aydınlatılması tarafından izlenmelidir.

Bununla birlikte, bu yorum biçimine gerekli özgürlüğü genel olarak gösterme eğilimiyle seçilmiş bir örneği vermekle yetineceğim.

Burada İslam'ın bütünlüğü içinde, verili tanımların birine yanıt veren bir biçim olarak ele alınamayacağını belirtmek faydasız değildir. İslam öncelikle, başkalarından daha büyük bir kesinlikle, gücü ve askeri fethi amaç edinmeyen etkinlikleri sınırlayan askeri bir düzendir. Ama şu özellikleri sunar savurgan arkaik uygarlığın ani ve süreksiz bir biçiminden askeri bir biçime geçer zaten tüm olabilirlikleri gerçekleştirmiyor. Çünkü bir anlamda kısaltılmış bir biçimde, aynı anda bir kurtuluş ekonomisini biliyor. O halde, ilk evresi

içinde, ne askeri düzenin, ne de kurtuluş ekonomisinin tüm özelliklerine sahip değildir. İslam bir taraftan açık bilincin veya felsefenin bağımsız gelişimine yabancıdır (İslam Bizansın kıpırdamayan figürleriyle zıtlaşan tasvir düşmanlığı ile sanat biçimlerinin akla indirgenmesini klasik askeri düzenden daha da ileriye götürüyor). Diğer taraftan, aracılıktan vazgeçiyor ve dışarıya yönelen bir şiddetin askeri tipteki ilkesine yanıt veren tanrısal dünyanın bir aşkınlığını koruyor. Ama ilk İslam için doğru olan şey hiçbir şekilde geç İslam için doğru değildir. *Müslüman İmparatorluk gelişme sınırlarına ulaştığı andan itibaren,* İslam tam bir kurtuluş ekonomisi olmuştur. İslamın yalnızca, Hıristiyanlıktan daha az yoğun ve daha az dokunaklı aracılık biçimleri vardır. Ama Hıristiyanlık gibi savurgan bir tinsel yaşamı olmuştur. Gizemcilik ve keşişlik gelişmişler, sanatlar ilke olarak tasvir düşmanlığının sınırları içinde kalmışlar ama her bakımdan akılcı yalınlaştırmadan kaçınmışlardır. İslam, içsel şiddetin görece daha zayıf bir rol oynaması nedeniyle, çeşitli kurtuluş ekonomileri içinde en değişmez olanıdır, bir toplumun değişmezliğini en iyi sağlayan dindir.

Bir yöntemin bu tür kullanımı, bir taraftan bir şemanın şekillerini gerçekten ayıran mesafeyi, diğer taraftan iş işten geçtikten sonra onu indirgeme olanağını göstermek isteyecektir.

Bunu izleyen göndermeler aynı yerde duruyorlar. Ama bu uygulamalar gibi, köklerinden oldukça tuhaf bir biçimde ayrılmış bir yapıyı yerleştirme eğilimindeler. Yazdıklarından çıkan özelliği korumakla birlikte, *iş işten geçtikten sonra,*

onları genelde köklerinin bazılarına bağlamak bana mümkün görünüyor. Bunu, yazarlarının bir şekilde bu kuramın kesin kavramlarına doğru yönelmiş veya içeriklerinin girişimlerimi yöneten işaret noktalarını verdiği yazılara atıflar biçiminde yapıyorum.

Bunları, yazar adlarının alfabetik sırasıyla rastlantının yolaçtığı bir düzen içinde vermek istiyorum.

GEORGES DUMEZIL. *Mitra-Varuna*, 2. bas. Gallimard, 1948.

Hint-Avrupa mitolojisinin, Georges Dumézil'in ilgi çekici çalışmalarında sürdürülen yorumlamaları ve özellikle -*Ouranos-Varuna* (1931) ve *Flamine Brahmane*'dan sonraki- bu yapıtın verdiği yorumlamalar, geliştirdiğim oluşuma yanıt veriyorlar Georges Dumézil'in bilinçli olarak Hegel'ci olan tezleri, antitezleri ve sentezleri, saf şiddetin (Varuna ve Gendharva'ların, Romulus ve Luperque'lerin- tanrısal dünyasının karanlık ve uğursuz tarafı) kutsal-dışı etkinlikle uyuşan tanrısal düzenle (Mitra ve Brahman'lar, Numa, Dius Fidus ve Flamin'ler) olan zıtlığını ve insansal ve akılcı bir askeri düzenin dışsal ve etkin şiddeti içindeki çözülüşünü vermektedirler.

EMILE DURKHEIM. *Les Formes élémentaires de la vie religieuse* (Dinsel yaşamın temel biçimleri) 2. bas. Alcan, 1925

Emile Durkheim bugün bana yanlış olarak betimleniyor gibi geliyor. Onun doktrininden uzaklaşıyorum ama bu onun yapıtının özünü koruyarak oluyor.

ALEXANDRE KOJEVE. *Introduction à la lecture de Hegel* (Hegel okumasına giriş) Gallimard, 1947

Bu yapıt, Hegel'in *Tinin Görüngübilimi*'nin bir açıklamasıdır. Burada geliştirdiğim fikirler orada söz olarak vardırlar. Geriye, Hegel'ci incelemenin ve bu 'din kuramı'nın uygunluklarını belirlemek kalıyor birbirleriyle olan farklılıklar bana oldukça kolay indirgenebilir görünmektedirler; en temel fark, öznenin yokedilişini, -zorunlu olarak gerçekleşmez olan- nesneye uyumunun koşulu olarak veren görüşle ilgilidir; kuşkusuz bu öncelikle Hegel'ci 'tatmin'le kökten zıt bir ruh durumuna yol açar, ama buradaki zıtlar birbirleriyle uygunlar (yalnızca uygunlar) ve içinde uygun oldukları zıtlık bu kez hiçbir sentez tarafından aşılamaz: tikel varlığın ve evrenselin özdeşliği vardır ve evrensel gerçek yalnızca tikelliğin aracılığı içindedir ama bireyin bireysizliğin içindeki çözülüşü, acıyı (veya acılı sevinci) ancak, - tamamlanan tatminin ölümüyle karşılaştırılabilir olan- sarsılmazlık durumunda veya ölüm durumunda aşar; buradan, çözümün, çözüm olmayan esrimenin önceki seviyesinde tutulması ortaya çıkar...Burada Alexandre Kojeve'in çalışmasını dayanak göstermek zorunda olduğum için, bir nokta üzerinde durmalıyım onun Hegel yorumlamasının doğruluğu hakkında hangi görüşe sahip olunursa olunsun (ve bu noktadaki olabilir eleştirilere ancak sınırlı bir değer vermek zorunda olduğumu zannediyorum), görece ulaşılabilir olan bu yapıt, yalnızca *kendinin bilinci*'nin ilk yolu değildir, aynı zamanda insansal yaşamın çeşitli yönlerini özellikle politik yönlerini, bir çocuğun büyüklerin davranışlarını ele almalarından farklı

bir biçimde, ele almanın tek yoludur. Güncel olarak hiç kimse, kültürün içeriklerini özümsemeden kültürde gözü olamaz. (Burada, Alexandre Kojeve'in yorumunun hiçbir şekilde marksizmden uzaklaşmadığı olgusu üzeride duruyorum aynı şekilde, bu 'din kuramı'nın kesin olarak her zaman ekonominin analizine dayandığını görmek çok kolaydır.)

SYLVAIN LEVI. *La doctrine du sacrifice dans les brahmanas.* (Brahmanlarda kurban etme doktrini).

Kurban etmenin yorumu 'kendinin bilinci'nin temelidir. Sylvain Lévy'nin yapıtı bu yorumun temel parçalarından biridir.

MARCEL MAUSS. *Essai sur la nature et la fonction du sacrifice.* (Kurban etmenin doğası ve işlevi üzerine deneme)

Essai sur le don. (Armağan üzerine deneme).

Bu yapıtlardan ilki, antik kurban etmenin tarihsel verilerinin mükemmel bir biçimde ele alınışıdır. İkincisi, ekonominin, üretici etkinliğin fazlalığının yokedilme biçimlerine bağlı olarak anlaşılmasının temel yapıtıdır.

SIMONE PETREMENT. *Le Dualisme dans I'histoire de la philosophie et des religions.* (Felsefenin ve dinlerin tarihindeki ikilik) Gallimard, 1946.

Toplumsal konumu eski gnostiklerinkiyle aynı olan Simone Petrement, bu küçük kitapta, dikkat çekici bir netlikle ikiliğin tarihsel sorununu ortaya koyuyor. Bu kitaptan yola çıkarak arkaik ikilikten ruh-madde ikiliğine, dahası yalnızca yazar tarafından ele alınan aşkınlık-duyarlı dünya ikiliğine geçişi inceledim.

BERNARDINO DE SAHAGUN. *Histoire de la Novelle-Espagne.* (Yeni İspanya'nın tarihi)

Bu İspanyol keşişin, Fetih'den önceki Meksika'nın durumu üzerinde ve özellikle Meksiko'nun tapınaklarında kutlanan insanların kurban edilmeleri üzerindeki anketi, bu kurban etmelerin tanıkları olan Aztekler arasında yapılmıştır. Bu, kurban etmenin korkunç yönleri üzerinde sahip olduğumuz en nitelikli ve en ayrıntılı belgedir. Kurban etmenin çok şiddetli biçimlerini sözde bir canavarlığın gölgesi içinde bırakan insanın veya dinin tasarımlarını zorunlu olarak atmak gerekir. Onların arasından görünen yalnızca bir imge, bilincin arkasını döndüğü ama sonunda yeniden bulmak zorunda olduğu içten hareketlerin seviyesindedir.

R. -H. TAWNEY. *Religion and the Rise of Capitalism.* (Din ve Kapitalizmin yükselişi). New York.

Çok geniş bir bilgiye dayanan bu kitabın incelemeleri, kapitalizmin kökenindeki kutsal-dışı ve kutsal dünyaların kesin ayırımının önemini gösteriyor. Protestanlık, yapıtların dinsel değerini yadsıyarak bu ayırım olanağını getirmiştir ekonomik etkinliğin işlemsel biçimlerinin dünyası endüstriyel birikimin gelişimini sağlayan bir bağımsızlığa -ama uzun sürede- kavuşmuştur.

MAX WEBER. *Die Protestanticshe Etnik und der Geist des Kapitalismus* (Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu).

Max Weber'in bu ünlü incelemesi, ilk kez, birikim olanağını (zenginliklerin üretim güçlerinin gelişimine kullanılması olanağını), içinde işlemsel biçimin (hesabın, bencilliğin) zenginliklerin gösterişli tüketimini tanrısal düzenden kökten

ayırdığı buradaki dünya ile görünür hiçbir ilişkisi olmayan tanrısal bir dünyanın konumuna kesin olarak bağlamıştır. Max Weber, Tawney'den daha fazla, eserlerin değerini yadsıyarak ve verimsiz tüketimi suçlayarak birikimi mümkün hale getiren değişim üzerinde durmuştur.

Çıkan Kitaplarımız:

Yves Lacoste
Sınıf Açısından Azgelişmişlik
Çeviren Sevil Avcıoğlu

Maxime Rodinson
Hazreti Muhammed
Çeviren Attilâ Tokatlı

Sorokin
Bir Bunalım Çağında Toplum Felsefeleri
Çeviren Mete Tunçay

Orhan Gökdemir
Felsefî Aklın Eleştirisi

Alişan Akpınar
Osmanlı Devletinde Aşiret Mektebi

L. Seidler
Bizans Siyasal Düşüncesi
Çeviren Mete Tunçay

Tadeusz Borowski
Böyle Buyurun Gaz'a Bayanlar, Baylar
Çeviren Mete Tunçay

Veysel Ünüvar
Kurtuluş Savaşında Bolşeviklerle Sekiz Ay
Mete Tunçay'ın Önsözüyle